BIBLIOTHEK DER EVANGELISCHEN GEMEINDE ZU DÜSSELDORF

Cap: XII.

Hoc Caput in quinq; pcipuas partes dividi pt: 1ma ē: descriptio Coenæ hbtæ Bethaniæ, usq; ad N. 12. 2da. læti ingressꝰ Xti in Hierosolymam, usq; ad N. 20. 3tia continet sermonem Xti ad discipulos de sua morte suiq; confessoē ad N. 37. 4ta sermonem Eglistæ de grundam credulitaē et aliorū pusilla charitaē ad N. 44. 5ta sermonem Xti de fide, incredulitaēq; et illiꝰ neitae à frū atq; poena. Vel breviꝰ describi hoc cpte ingressꝰ Xti in Hierosolymam, ita ut narrent, q̄ illum antecesserint, tum ipse ingressꝰ, et deniq; q̄ ipsum secuta fuerint.

1. Ex loco describr Coena hbta Bethaniæ, ubi describr
   α. Adventꝰ Xti in Bethaniam, eq̄q; tps
   β. Coena ipsi parata, et convivæ psentes, et psonæ eam parantes, et in ea ministrantes N. 2. et seqq.
   γ. Facta et dicta in coena ea.

   ubi occurrunt
   a. Unctio Mariæ, eq̄q; ptiositas N. 3.
   b. Increpaō Judæ, eq̄q; ptextꝰ et vera caā N. 4. 5, et 6.
   c. Xti defensio, petita à fine facti et vanitaē ptextꝰ illiꝰ curæ pauperum N. 7. et 8.
   d. Concursꝰ ppli, eq̄q; caā N. 9.
   e. Essꝰ eꝰ in ~~[illegible]~~ ppibꝰ Sacerdotum, q̄silium sc. de tollendo Lazaro, eq̄q; caā N. 10 et 11.

2. In scda parte sc. hria ingressꝰ Xti in Hierosolymam notatr
   1. tps N. 12.
   2. Honorifica ppli circa Xtum facta et dicta N. 12. et 13.

3. Ipse

3. Ipse ingressus Xti, eusque modus et causa N. 14. 15.
4. indicat Dplorum ignoria circa pphiam illam N. 16.
5. Causa hus ppli erga Xtum, affus et reverie N. 17. et 18.
6. Effus eus in Pharisaeis, dolor ob successum, quem habebant miracula Xti N. 19.

3. In 3tia parte s. sermone Xti ad Dplos occurrit
a. Occao sc. Graecorum grundam religois caa psena in festo desiderium, et postulatum videndi Xtum N. 20 et 21. et notificao eus facta p Dplos N. 21.
b. Ipse Xti sermo, quo
1. Eos docet de instanti morte sua, et secutura gla ac fru mortis suae N. 23. et 24.
2. Adhortat ad constiam in passoibus, petitis raoibus ab utili et explo suo N. 25. et 26.
3. Indicat statum mentis suae, osternaoem ob instantem passoem.
4. Oraoem suam dirigit ad Prem, q indicat caam, cur non petat liberari ex illa hora, et petit glirificaoem nois eus N. 27. 28.
5. Responsio Patris N. 28.
6. Populi stupor circa hanc vocem N. 29.
7. Caa vocis illius coelestis N. 30.
8. Prophia Xti de abolioe ptais Dbli sua et suorum glificaoe et gre mortis suae N. 31. 32. et 33.
9. Objectio ppli cu hanc pphiam de morte, petita à pmissa Messiae va aa N. 34.
10. Responsio Xti q ostendens sibi brevi moriendum ee, eos hortat ut psia sua recte utant N. 35. et 36.
11. denique abitus Xti et secessus N. 36.

4. In

Cap: 12.

4. In parte 4ta s. sermone Eglistæ narrat et taxat
1. Incredulitas illorum houm N. 37.
2. Ostendr eam pdictam ee ab Esaia N. 38. ubi simul indicat judium dium adversus illos, et tps judij illius N. 39. 40. et 41.
3. taxat grundam in Xtum credentium pusillanimitas eqq coa pponunt N. 42. et 43.

5. Pars 5ta exhibet Xti sermonem de prava fide et incredulitate, ubi
a. asserit suam ἀξιοπιστίαν à missoe sua dia N. 44.
b. à dytae sua et unitate cum Mittente N. 45.
c. ab offio suo et eq fru ac fine N. 46.
d. Interminat judium Pris in incredulos, eqq justia N. 47 et 48.
e. docet q fideliter offio suo fungat N. 49 et 50.
f. deniq indicat frum eq, vam sc. aam N. 50.

N. 1.

Primò Et nobis describr coena Xto exhibita, cq locq designatur et certo charactere miraculi patrati in eq incola Lazaro insignit, de Bethaniæ situ pced. epte dictum fuit, ss impr. hoc p. Xtum post miraculum patratum sæpiq ibi egisse, ut sc. spr hret certum miraculi testem, et ut illud in ijs, q veritais eq cognoscendæ coa illuc veniebant, eo efficaciq oparet fidem, nam eo fine patrabat opa illa, ut de ipso testarent, ut visum e aliqties, et ut resuscitao hic considerari potuit ut typq resurrectois tum spualis, tum cpralis, ita hæc coena apud resuscitatum v. cum resuscitato n incommodè adumbrare poet commuoem cum Xto, cq caro verè cibus et sanguis verè potq e, ut vid: cap: 6. in statu graæ, et commuoem cum illo pfectam ad satietaem gaudij in statu glæ, q statq vocibq à convivio sumtis sæpè exprimit

Tps qqs accuratè indicat ab Eglista πρὸ ἓξ ἡμέρων τοῦ πάσχα inqt, docuit ill: Grotiq hanc loquendi raoem optimis Græcæ linguæ

Auto-

Autoribus qqs usitatam & id reperi apud LXX. Amos: 8:1. Sensus autem
e, q veniret illuc sexto ante pascha die, vetus sc. numerando à pa-
schate, q si, ut Lichtfotius, alique judicant, die Xti mortem antece-
dente x. Jovis celebratum fuerit, ut Xtus die Veneris mortuus sit,
hac coena incepisset in Vespa diei Sabbati, Sabbato exeunte, quod
ut notat Cl: Lichtfotius coena erant apud Judaos laetiores; Tale &
ille computum dierum instituit, ut Jesus die nono mensis Nisan i.e.
sexto die ante pascha coenaverit apud Lazarum die decimo, solis
ope quq diebus ante pascha pervenerit Hierosolymam, asino, redierit
vespi Bethaniam Marc. 11:11. cumq eo die ex lege assumi agnus &
reservari ad pascha debet, verum agnum eo die Hierosolymae se obtulisse
ut Antitypum illius agni Exod: 12. die undecimo, luna sc. die quinto
diebus ante pascha, quibus iterum fuit Hierosolymam, in itinere ma-
ledicens ficui infructuosae Matt: 21: 18. Marc. 11:19. vesperq iterum Be-
thaniam redierit, duodecimo die Martis sc. die, tribus diebus ante pa-
scha redierit Hierosolymam, quod ficus arefacta erat Marc. 11:20. & in
vespa eq iterum ingressus fuerit Bethaniam, sederit in monte Oliveti
& edixerit excidium tpli & urbis, habueritq sermonem illum q refert
Matth: 23. ea nocte coenaverit apud Simonem leprosum, decimo
tertio die Nisan, Mercurij sc. transegerit Bethaniae, q nocte pplus
secundum legem exterminare fermentum debebat, decimo quarto Jovis sc.
die miserit suos discipulos ad parandum pascha, & ipse post me-
riediem intraverit Hierosolymam, ibiq vespi comederit pascha,
institueritq sacram coenam, prehensus fuerit à tota nocte fere in
judicio detentus, decimo quinto Veneris sc. die post meridiem cru-
cifixus fuerit, decimo sexto sabbatizaverit in sepulchro, decimo
septimo, die Solis s. dominico resurrexerit. Marc. 14:3. & Matt: 26:
6. dicit coenasse in domo Simonis leprosi, ut videtur à lepra per
Xtum sanati, q idem Simon de quo Luc: 7. etsi n idem factum, duo
autem ab illis convivia memorant, Bethaniense in domo Simonis

leprosi

leprosi, et Hierosolymitanum primò Azymorum, ubi adfuit Judas, et exivit ut Xtum proderet, de quo Joh: 13. ibi autem Judam proditorem fore prodixit v. 26. 27. Et Petrum se abnegaturum ante ἀλεκτοροφωνίαν, inde egressus fuit ultra Kedron in hortum, ubi captus fuit cap: 18: 1. ita Johannes duo convivia illa, Bethaniense et Hierosolymitanum distinguit; Quaerit & an Matthaeus et Marcus, an verò Johannes sdm tpris seriem narrent, judicat inr alios Cl: Coccejus, Johannem ea suo loco ponere, Matthaeum verò et Marcum hus convivij mentoem fre p ὑστήρωσιν, qa biduo ante pascha Judas pecuniam acceperat à Pontificibus ut proderet Jesum, et qa mox erant commemoraturi eus designaoem à Xto factam, ipsamque proditoem, quam vide. Cap: 12.

Illic & eo tpre illi pararunt coenam, testantes hac raoe suum erga Xtum amorem, q in statu humilitatis suae paup erat factus ut nos divites fret ut ait Aplus 2. Cor. 9. et cibo tn ac potu, qa factus erat nobis p oia similis excepto pecco, indigebat, ut nos doceat Xto dri gratitudinem, et qa nunc in statu glae, n indiget cibo ac potu, nos illi n carnem aialium sz eps nrum offerre debeamus in hostiam, atque adeo cibum i. e. illum glificare cpre n minus ac spu debemus 1. Cor: 6: 20. Martha hic et Lazarus ac Maria psentes fuerunt, qppe adhaeserunt Xto, neque ab eo avelli potuerunt, postq expti fuerant, q hret verba vae aae, et servare mentes ac cpra poet, hinc cum illo accumbere voluerunt, et Xtus illos ad sui commuoem admisit tq. amicos, cum ipsis coenam faciens, qmdm promittit ijs, q ipsum amant et sermonem suum servant, q Pater illum sit amaturus, et Pater ac ipse ad illum venturi, et apud eum mansoem facturi Joh: 14: 23. v. 2.

Martha autem more suo ministravit sz ministerio sancto q Xto pstarat et amicis Xti, et ita docet oia à nobis qqs agenda ee in tpralibus, ita ut tendant ad glam Xti et bonum ami- v. 3.

corum

corum eq. Maria verò unxit Xtum, et modq unctois illiq notatur, ut eo magis pateat ipsiq erga Xtum reverīa, sumsit enim libram unguenti nardi spicati pretiosi eoq fine Jesu pedes unxit, et crinibq suis abstersit; Notat Lichtfotq in faminis Hierosolymitanis culpari, cum fieret ad aliorum excitandam libidinem, pt: q n fuerit honestum pandere crines, sz hic in alium planè usum hæc oīa adhibita st, soliq sc. reverīæ erga Xtum caā, et fuisse spr unguentorum usum impr. apud pplos orientales, plixè ab alijs ostensum fuit; pleraq q ad hanc rem faciunt, q nobis p manibq ē congessit Doct: Binæq, p.d. inē unguentis vis refocillandi et recreandi spūs aīales, et reficiendi ita cps. Hinc & Maria Xtum grato odore recreare voluit, et varijs laboribq, curis, sollicitudinibq, sermonibus lassatum refocillare, nam qad cps erat nobis similis in oībq excepto pecco, et ut cibo et potu, ita unguento qqs refici potuit.

Sed torsit inīpretes spr id, q dicatr νάρδος πιστικὴ, unde unguentum hoc fuerit factum; Quidam à loco qdam, eq nōen fuerit Opis, unde νάρδος πιστικὴ p νάρδος ὀπιστικὴ sit positum. Alij vertunt Nardq fidelis x adolum, genuinum: Alij aliter; Sed cum testentr Scriptores hrīæ, naā, et q unguentorum meminerunt, optimū unguentum fuisse, q confectum fuerit ex Nardo spicata, s. q in spicas assurrexerit, et vox id patitr, ut vertatr unguentum Nardi spicatæ, pmq in eo acqescere, itaq addr eam ob caām, q fuerit unguentū illud pretiosum, qmdm et ex v. 5. apparet, hoc utiq eo fine memoratr, ut ostendatr, quanti Jesum fecerit Maria, et q nullis sumtibq pepcerit, ut illum recrearet. Quod vero addr, q absterserit pedes crinibq, id eo qqs ptinet, ut indicetr, Mariam n lineamentis et similibq uti voluisse, sz pprijs crinibq, ut testetr suam vilitatem p Xto, et excellīam Xti, cui oīa servire debent, et addr indicium, unde pateat pretiositas unguenti, odor eximiq, q totam domum repleverit; Forte eo qqs ptinuit, q usitatum eēt antea pedes lavare,

neqs

Cap: 12.

neq; ē dubium, qn hoc fecerit Maria: Ea raõe Maria explo suo docuit, et divitias et cps nrum et oia servire xto dre, et nil tam ee pretiosum, qn læti lubentesq; id pfundere debeamq, modo xto p id placeamq, et sit in naribq ipsiq boni odoris, et cum xtq nunc n indigeat opa houm qad cps v. 8. cps enim xti nunc glosum e, n pmq illi placere qq unguento boni odoris cpreo, sz unicè placebimq, si unguentum spq, q à summi hq sacerdotis cpte defluit in membra ut e ps. 133. coll: Cant: 1. in nobis bonum odorem excitat ∴ frq spq deo placentes, p illos nos ungimq xtum, qndo ita pbamq virtutem unctois q ipse nos unxit, et noen eq glificabimq, qq et ungere xtm pmq in membris ipsiq uti videtz v. 8.

Hoc verò displicuit Judæ Simonis Ischariotæ xtum pdituro, q eam ppea reprehendit hoc ptextu, q vendi et dari pauperibq potuisset pretium qq is ptextq vanq fuerit ut docetz v. 4. 5. 6. manifestq e inde Judæ aiq, q ut dum xtum pdituro erat, fecit hoc sub spee reveriæ et amoris, qndo xto osculum dedit, simulans se xti amicum et discipulum, cum eet pditor eq, Ita hic qq simulat curam et amorem erga paupes, et hoc ptextu tegit avariam suam ut notat Eglista. Certè mxum scelq erat pdere xtum, psertim cognitum à dræ sanctitae et pstia et à miraculorum diorum excellia, cum illum pdendo et seipsum pderet, imo faceret ut alij qq peccarent, qrum scelestis manibq affixq fuerit xtq cruci, sz aliq raõe majq crimen fuit, q hypocrisin addidit sceleri, de alijs enim q xtum qq occiderunt, q qd egerint, n cognoverint, et Paulq docet, q si cognovissent dnum glæ, cum n crucifixissent, atq adeo in ignoria id egerunt, ut loqtz Aplq 1. Tim: 1. Judas vero q sciam et qsciam pdidit

v. 4.

magistrum

magistrum suum, dum qqs dolo usq et hypocrisi, q̃ Deo κασδιοφυο-
ση nil pt ee magis exosum; hypocrita enim n̄ tm̄ hoibq, sz ipsi
Deo illudit, q̃si coram ipso tegi occulta cordis poent, q parum
sanè abē ab Atheismo; Inrim honesta ipsiq orao videt, q po-
tuerit vendi trecentis denarijs et dari pauperibq, et certe deq jusse-
rat ut succurreret pauperibq, et n̄ eent mendici inr Israelitas,
et tum voluit ut pxum amaremq ut nos ipsos, voluit qqs ut
paupta illiq succurramq et p virili qsqs sua id agat, ut habeat
victum et amictum, neqs enim dni sumq bonorum à Deo datorum,
sz quaestores et depositarij, hinc nihil de nro damq, sz de ijs q̃ Dei
st scdm mandatum illiq, hinc tam necarium id ē, ut ea raoe a-
memq pxum, ut disertè pnunciet Joaes, fieri n̄ poe, ut sine eo
qs Deum amet 1 Epl. cap: 3. et seqq. atqs adeo n̄ fuisset Judas cul-
pandq in eo, modo ex ajo locutq fuisset, etsi in eo et male ju-
dicasset q id, q in thesi verum erat et aequum ad hanc qqs hy-
pothesin applicaverit, ac si hoc factum Mariae reprehensoi sit
obnoxium eam ob caam, nam pauperum curae hri debent, sz et xtq
honorandq erat, et p singularem pvidiam Deq p. d. ajum Mariae com-
movit, ut ungeret, ita xtq n̄ obscurè innuit v. 7. qmdm fecit
cap: Praeced. v. 11. ut Cajaphas insciq pphetaret, et uti in eo ē malè
judicabat, q̃ndo veram thesin applicabat absolutè ad illam hypo-
thesin, ita et fieri fle pt, ut in eo qs erret si thesin aliq oibq
hypothesibq applicare velit, ut si qs E.G. qa aequum ē ut paupe-
bq succurrat, judicet pmiscuè oibq pauperibq ex aeq succurrendum ee,
nullo habito examine, an ea raoe legem Dei impleamq, an verò
pauptaem vltariam fovendo otium foveamq, et in infinitis simi-
libq casibq eveniret, peccaremq, si thesin spr ad qcunq hypothe-
sin applicare vellemq; Circumstantiae ē examinandae sunt loci,
tpris, psonarum etc.

Sed

Sed n̄ malè judicabat tm̄, verum scelꝰ ēt ajo agitabat et ita avariæ suæ obsecundabat, sc. ut notat Eglista, qa crumenam gestabat et nummos servabat conf: cap: 13. v. 29. hæc indoles ē hoīum fere plerorumqꝫ q n̄ ꝑ Spūm Dei sanctificentꝫ ut sint integri cordis, ut alij videri q ēē velint, et plerumqꝫ vitijs ꝓtexant virtutem, et q̄ agunt ajo malo, ea videri velint agere amore et studio virtutis, cꝰ rei hæc rāo ē, q supē adhuc in hoībus conscīa judex et testis veri et falsi, boni et mali, q̄ vituꝑat mala et imꝓbat, et ꝯ tacitè apud se ꝓbat laudatqꝫ virtutem, hinc ēt flē judicat qvis, alios qqꝫ vitia si n̄ oderint, imꝓbare saltē et virtutem apꝓbare, hinc nolunt videri mali, ne alijs displiceant, v̄ ne saltem ab illis minꝰ æstimentꝫ, hypocritæ vero in gradu majori vitio hoc contaminati st̄, et sceleribꝰ suis Deum ipsum ꝓtexunt, et legem Dei ut Aplꝰ dicit Phil: 1. qdam προφάσει ēt annunciare xtm̄, q sc. illi ut ē ꝑ. 66. mentiuntur ꝑꝑ potiam eꝰ, sc. q̄ndo xtianum ēē et vocari, n̄ minꝰ utile q honestum ē. Sed ꝓt: accedebat avarīa, q̄ teste Aplo 1. Tim: 6: v. 10. ē radix oīum malorum, ea enim facit, ut abutantur qqꝫ noē Dei, et caā eꝰ ac regni eꝰ, ad id ut ditescant, q̄les xtꝰ cap: ꝓced: Mercenarios vocavit, et de qbꝰ loco citato cap: 6: v. 5. 1. Tim: dicit Aplꝰ, q putent pietatem πόρισμον εἶναι q̄stum ēē, q̄les impr. caveri vult, ut in Juda ēt habeamꝰ typū eorum, impr. q ꝓtextu pietatis opima terræ ad se trahunt, ut fit in papatu et oīum eorum, q ad q̄stum faciendum xtum sequuntꝫ, et v̄ xtiani st̄ v̄ xtianorum doctores, q hic cum ipso simul reprehenduntꝫ et tacitè admonentꝫ, ut n̄ ꝓtextu et προφάσει, et q̄stꝰ caā, ss verè sint pij erga Deum, et erga ꝓxum benefici et benevoli, ss simul, ut in ipso reprehenditur q fur ēēt, ita furta oīa simul vituperantꝫ, utpote veritati et justitiæ contraria.

Chri-

N: 7.

Christus n̄ reprehendit ipsum directè, ed ut furem pstitum, v̄ ignominiosis vōibus nominat, ſs simplr rem ipsam refellit, ed pre textum illum ademit, fortè ed eam ob eaam, qa ut notant Eglistæ, ex discipulis plures Juda duce videnti idem judicasse, etsi n̄ easdē ob eaas Matth: 26: v. 8. ocum & errorem simul refutatung, maluit habere raōem aliqum qp, q ex ajo ita judicabant, sic pprie Matthæi verba ita illgnda st de pluribus ed raōes raōibus refellere, & Judæ hypocrisin singulatim detegere, cui postea Ips fu burum erat magis opportunum, hinc eo nōe defendit mulierem, q in diem pollinctura suæ servaverit illud, ed qr pauperes semp apud se habeant, se vero n̄ spr, adeoq nullam illi molestiam facessendam ee, ut ē Matth: 26: 10. ſs potius laudent factum, ubi secundum pphiam Xti hodieq laudati ut ē ibidem v. 13. quo ostendit, etsi n̄ sit ferenda laus apud hoes ex benefactis, ſs apud deū ut ē Rom: 2. tq. verum ed unicum legislatorem ed judicem, ita tn̄ aliorum officia laudare ea q ab alijs rectè ed laudabiliter fiunt, q autem dicit hoc ipsi q pollinctura habendum ee, ed n̄ videti illum sensum habere, ac si illud intendesset Maria, ſs eo mōo ubi supra v. 51. cap: 10. dr de Caiapha, q pphetaverit x q ita locuti fuerit, ut moderante deo linguam ipsig verba ed eat pphia, ita hoc factum qp dirigente deo sit pphetizum; Non ē hic ajo loq de pollinctura veterum circa mortuus ede. hoc hic notasse sufficit, q hoc loco in Xto fuerit mystica et typica, v̄ si mavis pphetica, nam Xti mors n̄ erat verdura conjuncta cum corruptoe, erat enim post triduum resurrectu, rg, ed erat futura mors illig boni odoris sacrificium coram deo Eph: 5. ed ipse resuscitatg ex morte erat ungendg potius ed Spu Act: 12. ed nōe suo erat effundendg tq. oleum Cant: 1. effusung sc. Spum S. ut unctous illig fierent electi participes, ed cum hæc oia cum morte Xti eent conjuncta, merito Xtg moribus ungendg erat in typum eorū q cum morte ita erant connexa.

Sed

Sed pauperum quoque causam inaniter praetexi docet N. 8. ostendens opponi non debere officium erga pauperes officio erga se, et ita merito postponi hoc tempore officium pauperibus debitum officio Christo debito, quia illos semper sint secum habituri, Christum non, quod docet aequum esse ut ipse honoretur et externis signis, et quae talia quae demonstrant qualis sit Christus, qui cum sit omnium Dominus, debebat quoque honorari talibus signis quae id probarent; Sed cum hoc non possit semper eo modo fieri quo tum fiebat, in membris Christi faciendum esse Christus hic manifestè docet, eo ipso enim quod dicit semper habebitis pauperes commendat curam pauperum, et ut docet prolixius Matth: 25. in ultimo judicio id sibi praestitum judicabit quod pauperibus praestetur in nomine suo, ut nunc taceam tot loca, quibus Christus et Apostoli beneficiam erga pauperes commendant, ut nemo possit sine amore erga pauperes verè Christianus esse, uti nemo potest habere fidem sine charitate, vel charitatem erga deum sine charitate proximi, uti Joannes prolixè docet in suis Epistolis.

N. 8.

Cap: 12.

Interea multa turba illuc venit, ut Christum et Lazarum viderent, utpote moti fama de resuscitato Lazaro. Ubique legimus in historia Ecclesiastica magnum factum esse concursum, primò ad Johannem Christi anteambulonem, dein verò ad Christum, cuius rei causa erat, quod tum exspectaretur Messias secundum signa temporum à prophetis praescripta, et quando accedebat fama miraculorum non poterant non praesumere illum, qui talia et tanta patraret miracula, saltem dignum esse quem viderent, ut intelligerent, an esset revera Messias? et an in ipso characteres Messiae conspicui essent? et laudabile erat hos non simpliciter credidisse rumori, sed quod ipsi antequam crederent, an ita res gestae sint, examinarint, quod semper instituendum cum Beroensibus Act: 17. ut non simpliciter credamus ob aliorum testimonium, sed propter cognitionem causae, uti Samaritani, de quibus actum cap: 4: 42. non temere enim credendum, fleumatice enim qui temerè credit decapitur, ut nil utilius, tum in tota vita, tum in fide, prudenti incredulitate, et oportet ut planè negligens sit et socors, qui ubi audit fuisse Mosen et Jesum, qui patrarint miracula, et ratione divinam

N. 9.

vinam missoem suam obaverint, q ing n oi studio id agit ut ex
tis argtis de hrea illis veritate persuadeat.

V. 10. 11. Eundem effectum n habuit fama ista apud Primores Sacerdotum,
hi enim consilia agitabant de Lazaro occidendo, opera q multi mi-
raculo in Lazaro patrato ad fidem moverent V. 10. et 11. quo ostendunt
cauteriatam conscientiam, q evidens dia missois argtum fecientes
volentesq voluerunt abolitum, n q falsum putarent, q de illo mi-
raculo narrabat, sz q cum ipsorum rationibus n conveniret, si enim
verum erat admirari diam in xto potiam, et examinare ipsig diam
debuissent, si falsum refelli hrea rationibus et argtis debebant, sz ita
solent, q ambitioem suam deum suum faciunt, v ventrem, v carnis cu-
piditates, illi n tam q bonum aut malum, verum v falsum, aequum
aut iniquum sit, q q eorum institutis conveniat pendere, et fapè
cum vident meliora, deteriora sequunt, unde et fapè pfectoes graves
ppessi st confessores xti. Hi hoes quo adverterant multos in
xtum credere tq. Messiam, potig considerare debuissent, eo ipso
impleri pphias, sedm eas enim debebant in xtum credere pij in pplo,
sz parum odest Sera S. apud illos, q eam sedm cupiditates suas tor-
quent ad ppriam priciem.

V. 12. Sed illustrig adhuc manifestari debuit, xtum ee pmissum Messiam
ubi fadum in ingressu xti in Hierosolymam, et illis q eum comita-
ta fuere, abgt xtus, s. ut Sera logt, ascendit Hierosolymam, sc. ut
quo hora venerat, illic pateret, et p passoes ut ἀσχυρὸς βιοτυγίας
consummaret, lubens enim se exposuit Judaorum furori, atque qui
venerat ut vam suam s. ajam suam poneret p ovibus ut vid: supra,
et ascendit tpre paschatis, ut verum pascha s. antitypus agni pascha-
lis 1. Cor: 5: 7. ut agnus ille dei, ferens et tollens pecca mundi ut
vid: plixig cap: 1: 29. eq sc. sanguine aspersi liberamur ab Angelo
vindice, occidore, et accipiamus jus intrandi in Canaanem, cum verò
n tm ut Sacerdos se ipsum offerre deberet, sz ei q pmissum est,
fore, ut si ajam posuerit satisfactois pretium, videret semen, et ut

in

in solio suo regnaret tq. Sacerdos et Rex; hinc dīa ꝓvidīa et Numine commoti fuerunt ꝑplorum aī, ut ei obviam irent, et varijs signis tq. ꝓmissum Regem et Messiam honorarent et venerarent, in typum eꝰ, q postea futurum erat, q̄ndo ungendꝰ erat ut Rex super Zionem montem sanctitatis Dei, et illi n̄ tm̄ electi ex Judaeis, sed Gentes qq; ut Victori mortis et diaboli, et ut Regi et Dn̄o suo applausurae. Cap: 12.

Populꝰ ille sedm̄ mandatum Dei Hierosolymam qq; ad paschatis festum celebrandum ascendebat postridie convivij Bethaniensis ita dirigente dīa ꝓvidīa, ut q comesturi erant agnum paschalem et festum illud externum celebraturi, illi viderent mactatum illum agnum q tollit pecca mundi, eaq; raōe ad novum festum paschale invitarentur.

Signa qbꝰ honorem et reverīam erga Xtm̄ testabant erant rami palmarum et acclamaōes ex Ps. 118. q Psalmꝰ ipsis Judaeis fatentibꝰ de Messia agit. Reliq Eglistae plures circumstīas narrant, nobis ꝓpositum ē Eglistam nr̄um seq; q attinet ramos palmarum, eam ob caam adhibiti fuerunt, qa illi frequentes erant, et ꝓterea usurpabant et in acclamaōibꝰ istiꝰmodi in signum honoris et voti, ut palma instar virescant coram qbꝰ sternunt, et in Xto etsi fortè n̄ ipsorum intentōe signum fuerunt florentissi Regni Xti. V. 13.

Ipsa acclamaō ē Hosanna, q̄ vox ē votiva, ut ita loquor x exprimit votum, et duplici raōe illgi pt, v̄ ut putent hunc Regem servari, v̄ ut velint ut ipse servet, utrumq; de Messia ꝓdictum erat, illum servandum et servaturum, s. salvandum et salvatorem fore, uti et in ipso illo loco Zach: 9: 9. q hic citat vr̄ נושע salvatꝰ, duoq; haec cohaerent in Messia, debebat ipse servari et salvari, unde dicit Heb: 5: q in diebꝰ carnis suae preces et supplicaōes obtulerit illi q poterat ipsum salvare et servare, et fieri n̄ poterat, ut tq. Rex salvꝰ eet, qn subditos suos salvos ꝓstaret, et qa cum Regno Messiae salꝰ ubiq; conjungit int ꝓphis et נושע

vr̄

vr, si q verum ppharum sensum cognoverint, illi p.d. n tm petie-
runt, ut ipsi res pspe cederent, ss et ut ipse ostenderet se salvatorē
et servatorem ppli sui tq. rex Israelis, ut eum vocant, et qdem q ve-
niret in noe Dei x q sedm pmissoem à deo toties factam veniret ad
erigendum regnum Dei in noe Dei, ut verè dici poet se regnare, ut
Sera de tpre Messiæ ubiq loqt, imo q cognoverunt Messiam pmis-
sum, s. ut hic dr pmissum regem Israelis ee eundem cum Angelo foede-
ris, atq adeo revera ut angelq ille veniens in noe de se
ipso locutq fuerat Exod: 3. illi qqp agnoscentes in ipso ee justiam
et robur tq. in ipsumqs eum ee q dicturq erat respicite ad me
et salvamini oes fines terræ Jer: 45. illi eo ipso petierunt, ut serva-
ret ipsos, qq fatendum sit ut satis p. ex hria Eglica, ex ipsis qqp
pphijs paucos habuisse eo tpre veram ideam regni xti s. Messiæ, ss hic
qqp cogitare pmq, has voces aliq moo fuisse ppheticas, uti p. ex Matth:
21. ubi ex Ps. 8. docet, deum ex ore puerorum sibi laudem et robur
et honorem fundasse, uti antea observavimq ppheticum fuisse factum
Mariæ, deo ita dirigente et verba Cajaphæ cap: 11. q sensu autem
dicat venire, s. veniens in noe Dei, et rex Israelis visum e in superio-
ribq aliquoties.

V: 14. Sed uti verum erat ipsum ee regem Israelis, et de ipso loq
Ps. 118. inrpretibq et Aplis, ita xtq hoc n negavit, attn simul oste-
dere voluit regnum suum n ee de hoc mundo et n venire μετὰ πα-
ρατηρήσεως cum observaoe, hinc sine pompa et humilis fuit ipsiq
ingressq in Hierosolymam, vehebat enim asino ut hic dicit et pullo
asinæ, et ut pleriq putant, n sine raoe colligi poe ex collaoe Egli-
starum, asina et pullo asinæ. Nolumq nunc ostendere, qbq usibq
inservierint olim asini teste hria, sufficit annotasse asinorū hunc
qqp usum fuisse, ut plerumq p eqs ijs uterent hoes, etsi equo vehi
eet splendidiq, ss ita n dubium e, qn xtq voluerit eo ipso ostendere
se n venisse, ut cum pompa regnaret, ss regnum suum ee spuale, et
ut loqt Joaes cap: 18. ee regnum veritatis qq adfuerint qqp signa
Ma-

Majestatis, nam testatus fuit, se et absentem scire quid rerum geratur, mittens discipulos, illisque indicans, ubi reperturi essent asinam cum pullo, et simul ostendens se flectere corda, quando futurum, ut statim Dnus eorum sit eos dimissurus ad suum usum, idque re ipsa praestitit, forte et si et asinae et pullo insederit Xtus, mysterium in eo latuit, ut et ab alijs annotatum fuit, ut scaret sc. et Judaeos et Gentes sibi subjiciendos esse, ita ut illi per asinam jugum ferre assuetam, hi per pullum asinae indomitum scatum fuerit, et pullo quoque utens ad labitum fortè scaverit, se omnia sibi subjicere posse. Cap: 12.

Praeterea hoc ipsis in signum erat, quod quicquid hic fiebat fieret secundum prophetiam, et in ijs ubi scriptum erat Zach: 9. ubi promissum fuerat filiae Zionis et populo Israel regem venturum sedentem super pullo asini. Quisquis Zachariam seriò inspexerit, is non dubitabit, quin hic agatur de rege non quicunque, sed de rege Messia, cuius regnum secuturum erat post varias exactiones, et quod eos erat vocaturus ad foedus novum, sanguineque suo paraturus liberationem ex fovea in qua non erat aqua, et tum Judaeos, tum Gentes ex miseria sua spirituali, imprimis quae commodè per foveam in qua non est aqua exprimitur, liberaturus, et in eo voluit Deus fidei nostrae suppeditare fulcrum, quando minimas et circumstantias praedici voluit, ne dubitaremus Jesum esse Messiam, in quo conspicui fuerint omnes characteres Messiae à prophetis praedescripti. Et quando cum promissione adventus regis conjungitur mandatum non timendi, innuitur hunc adventum esse causam non timendi, et regem hunc omnia quae possent ingruere mala, tutum praestare auxilium posse, ut quivis dicere possit, Pastor meus, nulla re carebo, robur meum, et lux mea, non timebo Ps. 23: 1. et 27: 1. quia sc. hic erat rex ille, qui erat, atque ita Deus et homo, ut jure dici posset, Rex noster, legislator noster, Judex noster, ipse salvabit nos Es: 33. et in utique justitia et robur Es: 45. atque ita in illo rege praesidium erat futurum V. 15.

& peccatum, & accusationem legis, & iram dei justam, qa in ipso justitia & hostes spirales et spirituales et omnis generis tentationes, qa in ipso robur, ut merito hic illud dicat, q. deus Abrahamo dixerat, ne metue ego clypeus tuus et merces valde magna, q. in Xto verum est, et ita docet eos considerandum esse, ut ita corroboremur in fide et obsequio legis tui, ut non habeamus causam metuendi &c. ut fruamur pace bona conferta, et possimus gloriari nil nos ab amore dei separaturum, q. fides sit victoria mundi.

V. 16. Haec etsi ita gesta, et nil hic gerat, q. non est à ppbis descriptum notat tn Evangelista, discipulos hoc ignorasse initio, et demum cognovisse post glorificationem Xti, haec gesta fuisse secundum id q. scriptum erat, ubique in Sacra Ecclesia deprehendimus ignoriam discipulorum Xti arcta, deo revelationem mysteriorum regni Xti differente, donec Xtus glorificatus est, hinc tot questiones et ratiocinationes ipsorum absurdae, unde ipse Xtus dicit se multa habere manifestanda, sed ipsos nondum ferre et capere poterant, se. voluit eo ipso fieri deus Xti passiones et secuturas glorias et omnis boni, omnis cognitionis, illuminationis, sanctificationis causam unicam, unde effusio Sp.S. facta demum est, postq. Xtus confederat ad dextram Majestatis in coelis, q. ob rem cap. 7. dictum fuit, Spum nondum fuisse, qa Xtus nondum erat glorificatus, nullam erat illustris argtum, q. phaseth, q. Jesus est Xtus, q. effusio illa Spus, unde dicitur unctus est Spu et potentia Act: 10. x declaratus rex et dus, nam Spus ille Apostolos duxit in omnem veritatem, et veritas illa fuit instrumentum, p. q. ppli Xto subjecti fuerunt tq. legi, ille enim ita placita legis manifestavit non tm, sed et vires ad obediendum deo, concessit. Itaque Apli qqs et discipuli Xti post Xti glorificationem sensum Sacra plenis cognoverunt, ut dicere possent, q. oculus non vidit et auris non audivit, et in cor hominis non ascenderunt, q. Preparavit deus diligentibus ipsum, ea nobis revelavit p. Spum suum q. omnia scrutatur et profunditates dei. 1. Cor: 2: 9, 10. ex Es: 64: 4. eo fine, ut et ipsi crederent, et alii p. ipsorum praeconium. Ex qbus manifestum est quantum differat, si qs Scriptam legat sine Spu, et si legat Spu cor aperiente se. uti hic 1. Cor: 2. addit Apls aliis

hoc ñ novit ea q̃ spũ dei st. ede. ſs ſpualis dijudicat ora, unde petit Ps. 119. revela oculos mihi, ut videa mirabilia legis tuæ. Cap: 12.

Sed ubi Xtus tn debebat, quando veniret ad filiam Zionis, venire ut rex, hinc cum humilitate argta gloria debuerunt ee conjuncta, eamq; ob eam miracula patraviit, et ejos qq; hoũ commovit, et sibi ita ex ijs laudem et robur ꝓparavit. Itaq; videns q. ñ tm Xto frondes straverint, Hosanna acclamantes, ſs hic qq; eam facti sui exponunt, quando testantur tq. tobidem ꝓcones, q. Lazarum vocaverit ex sepulchro et excitaverit ex mortuis, eamq; ob eam ipsi obviam iverint v. 17. et 18. ñ poterant enim ñ judicare, eum q illo tpre talia patraret opa, ee promissum Messiam, nam opa illa ñ ming, q Sera de illo testabantur ut vid: cap: 5. ex Sera noverant qlia opa facturg eet Messias, atq; ipsa opa ꝓpagabant, hunc ee verum Messiam, de quo antea quoq; sæpè locuti sumg. v. 17. v. 18.

Hoc commovit Pharisæos, unde inr se tristes et desperantes de successu consiliorum suorum ꝛ Xtum dixerunt se nil ꝓficere, sicq; dem totg mundg illum seqt, hoc versum aq motum in ipsis concita, vit, debuissent ita memores ee eg, q dictum erat Ps. 2. futurum se. ut reges et Principes in vanum tumultuarent et consilia caperent ꝛ Deum et Xtum ipsig, et ita sine ꝓjudicio judicassent de ijs q vide, bant et audiebant, ſs atq ellorum occupatg varijs erroribg, ꝓjudicijs et cupiditatibg, inept fuit ad recte judicandum, adeoq; dolent tanto eum successu, Xtum se Messiam ꝓfiteri, quem tn ipsi, qa ñ conveniebat humilis eg status, et sermones eg, ora ut ipsis videbat contraria nun, ciantes q ut ipsi speraverant cum idea q formaverant prorsa con, bemnebant et odio habebant, ñ se Xto et dræ eg atq opibg, ſs Xtum et dram et opa eg sibi subjicientes, q eadem ea ē, cur hodieq; tam multi Xtum et dram Xtianam contemnant, qa se. ñ convenit cum ipsorum pravis et carnalibg cupiditatibg, unde Xtus tam seriò dixit, necesse ee, ut nos ipsos abnegemg, si seq illum velimg Matth: 16. v. 19.

Inde

18.

V. 20.

Inde à V. 20. incipit nova celebrão Xti Dni, cq narratr 1. Occão, tum celebrão ipsa. Quo die hæc contigerint, videre ē apud Cl: Coccejū, putat ille n̄ sine raõe accidisse die Mercurij, occão erat ascensio Græcorum grundam, ut adorarent in festo. Notum ē ex Scra, Judæum et Græcum distingui ut videre ē Rom: 1. Col: 3. alijsq locis, atq adeo vix dubitari pt, qn p Græcos q in Scra Gal: 5. Cōdistinguuntr Judæis illgntr pselyti uti Judæis vnr portæ, nam et illorum preces commendantr Deo à Salomone 1. Reg: 8. annotavit post illustrem Grotium Magnq Coccejq, erant tales Græci qles Cornelig q pcipua religois Xtianæ capita fide recipiebant, atq adeo ad filios Abrahami scdm carnem, non verò ad filios pmissois ptinebant, igr illi cum adorabant Deum, quem colebant Judæi, adorabant Deum in tplo suo, atq adeo pselytismq eorum erat qdam typq conversois Gentium, uti Xtq in seqq. n̄ obscurè innuit, p.d. enim q adorabant Deum in tplo suo, agnoscebant tpli sanctitatem, atq adeo illgebant scdm pmissoem, venturum ad tplm suum ipsum Dnum, q sua psia tplm secundum erat glorificaturq p primo tplo, q n̄ alig erat q desiderium Gentium ut patet ex Hagg: 2. Mal: 3. In emphasi & adorare in tplo et qdem in festo paschatis involvit adorare Deum, Deum itaq cognoscebant, se qq ēē filios pmissois, imo adorare in festo paschatis connotat fidem in illum q erat portaturq pecca mundi ut agnq Dei et ablaturq, atq adeo paraturq sacrificio suo introitum in coelestem Canaanem et liberaõem ex Ægypto spuali, atq adeo à pditoe æa, qq fatendum sit, forte n̄ oes æq clarè Deum Judæorum et Messiam et mysterium tpli et paschatis cognovisse, manet tn̄ in emphasi stylo Scræ, adoraõem scare totam religoem. Sed ppior occão ē desiderij ipsorum, scabant enim sibi volupe ēē videre Jesum, p.d. illud desiderium pveniebat ex aliq de Jesu ut vero Messia opioe, q orta erat ex fama dræ et opum eq, et notat studium inqrendi qs qlisq sit Jesus, et an sit verq Messias, atq adeo in hisce conspicua ē pmissio antea allegata, q sit futurum desiderium Gentiū,

et

et utiq; hoc decebat oēs, q noverant pmissoēm de Xto, ut si qs ve-
niret, q se p Xto gerebat, et idoneis argtis videret id pbare, inqrerēt
in signa tprum, et ut inqrerent in characteres Messiæ, atq; adeo opā
darent, ut acqrerent veram ideam Xti ex verbo, et sedm illud exa-
minarent Xti drām et facta, hoc ubiq; Xtus inculcat, hoc postulat,
et sine eo fides in Xtm vana ē, saltem n̄ nitit solido neq; incon-
cusso fundamento, unde vid: cap: 4. Samaritanam postq; allecta
fuerat p facta Xti, et postq; ipsa examen instituerat, pfiteri q
n̄ amplius credat pp ipsius verbum, sz qa ipsa viderat et audive-
rat Joh: 4: 42. fides implicita et cæca dedecet crāam raoalē
hinc monebat Xtus Gentes et pariter ac Judæos pstituto tpre ado-
raturos deum in Spū et veritate loc. citat. hinc ijs Xtus pmittit
vām æām, q cognoscunt unum verum deum et quem miserat Je-
sum Christum.

Cum hoc desiderium videndi Jesum justum eēt, Philippus illud et
Andræas, uterq; Jesu Xto manifestant, ita sane decet ministros
Xti, n̄ destituere eos, q de Xto volunt erudiri, sz eos ducere ad
Xtm doctorem, et explo suo p ijs orare, et preces ad deum et Xtm
fundere, ut poīnt illuminatis mentis oculis Xtm videre. Et in
eo consistit rāo tota ministerij verbi, docere debent, monere de-
bent, plucere debent, deniq; seriò orare debent, ut q̄ndo ipsi
plantant et rigant, deus velit incrementum dare.

Et apposita ē ad rem responsio Xti q̄ docet se glorificādū
et p hoc glorificandum ēe, q sit lux Gentium æq; ac Judæorum
sedm pmissoēm, sz simul docet modum glorificaōis et cāam con-
versoīs gentium, nam q̄ndo statim post illam discipulorum
significaōem, q Græci hi ipsum videre desiderarent, tps ēe
et horam venisse q̄ sit glorificandus, n̄ tm̄ p conversoēm Ju-
dæorum sz et gentium, atq; adeo q illud tps venerit, q inr-
secta inimicitia inr Judæos et gentes in carne Xti pariter
utrisq; sit dandus accessus ad eandem grāam in eadem fide
Jesu Xti, atq; adeo ubi n̄ amplius obtineat circumcisio et ppu-

tium

Cap: 12.

V. 22.

V. 23.

tium, sz ubi tm efficax sit fides p charitatem oposa Gal: 5. ut enim hoc rectè illgamq, primo examinandum ē qd voce filij hois signi„ficet, tum qd sceth glorificaoe filij hois, et deniqs ostendendum hoc moo glorificandum ee sc. p vocaoem gentium, et postremo eq caam mortem ee; se ipsum denominat filium hois, vix dubitari pt, qn re„spiciat ad Ψ. 8. ubi pmissum erat filium aliquem hois à Deo visi„tandum ee, et qdem ita, ut primo minueret p Angelis et oibq fi„lijs hois, tum verò gloria coronaturq sc. p subjectoem oium sub eq ptatem, hoc pdicit, ut abundè ab alijs demonstratum, et cu„ivis inspicienti textum, et conferenti pmissoem cum hria, deniqs testium Apli cum illa pmissoe Heb: 2. manifestum evadit, nam de nullo alio filio hois q de solo xto hac vera st, in nullum alium qdrant, nullq alig ē cui in Scra applicent, xto vero applicantur et in xto conspicua st; Itaqs visitao illa filij hois, q Deq pmitte„bat se visitaturum illum, nil aliud continet, q q Deq sit mani„festandq in carne ut loqt Aplq 1. Tim: 3. et ita ἀνατολὴ ἐξ ὑψ in q manifestandq erat Deq et visitaturq reliqs hoes, et in ipso Deq visitaturq utrumqs indissolubili nexu inr se cohaeret, et manifestao Dei in carne ē visitao hq filij hois et oium houm. Vocat autem filiq ἀνθρώπου xtq n sine singulari emphasi q explicant no„bis Apli, impr. in Epla ad Heb: sc. ut sceth, q ut eet Mediator Dei et houm, debuerit carnis et sanguinis particeps fieri, atqs adeo illis similis in oibq excepto pecco Heb: 2. ut liberaret eos q sub lege erant, et illos faceret filios Dei, debuit ex muliere sub lege fieri Gal: 4. hinc in initio hq Eglij docet q λόγος caro factq sit et in carne tq. tabernaculo et tplo habitaverit plenq graa et veritate, uti videre ē loc. cit. cap: 1. ubi antea in pphijs pmissq erat tq. semen mulieris Abrahami, Isaaci et Jacobi, Davidis, Salomonis, tq. Puer, Vir et q similia sunt.

Id q de se ut filio hois affirmat ē q sit glorificandq, et q

nunc

Cap: 12.

nunc venerit hora ut glorificetur. Glorificare δοξάζειν à δόξα, et illud à δοκέω, notat gloriam alicuius agnoscere, æstimare manifestare et celebrare. Gloria autem notat rei eam præstantiam et excellentiam, propter quam et aliis rebus præferri, et præ illis æstimari digna est, ita deo tribuitur, et deus gloriosus vocatur propter summam suam præstantiam propter quam anteferendus est rebus omnibus, ita ut nil illi par, nil simile sit aut secundum, quæ excellentia sunt ipsæ divinæ virtutes operibus probatæ et manifestatæ, glorificare ergo deum est dei virtutes operibus tum naturæ tum gratiæ manifestatas agnoscere, æstimare et celebrare et manifestare, quando itaque dicitur filius hominis manifestandus, innuitur esse illum glorificatione dignum, atque adeo gloriosum et convenire illi singularem gloriam, singularem præstantiam, excellentiam et dignitatem, gloria illa cap: 1. vocatur gloria ut unigeniti à Patre. cap: 17. ipse Christus petit, ut glorificetur ea gloria quam habuerat ante jacta mundi fundamenta, quod convenit cum eo quod legitur Ψ. 8. quod glorificandus esset s. gloria et honore coronandus, postquam minoratus et humiliatus fuerat, quod prolixius explicatur, ut ubique ita impr. Heb: 2. Phil. 2. duplex illa erat gloria, quæ filio hominis et simul filio dei atque adeo θεανθρώπω convenit, quot duabus constat naturis, quippe deus in carne manifestatus, prior est gloria summæ dignitatis, altera est gloria quæ ipsi convenit oeconomice propter officium mediatorium, priori modo glorificatur, quando demonstratur et agnoscitur quod sit verus deus, atque adeo omnia dicta et facta ex quibus cognosci poterat et ex quibus probabatur quod sit verus deus, sunt glorificationes eius quæ multa sunt et hic sigillatim recenseri nequeunt, p.d. abunde eam gloriam Christi asseruit Eglista cap: 1. et ipse Christus non semel uti eius initium faciebat in Cana Galilææ Joh: 2: 11. posteriori modo glorificabatur, cum idoneis argumentis probabatur et inde agnoscebatur, quod esset Mediator dei et hominum, salvator, promissus Messias, et promissus Propheta, rex et Sacerdos, adeoque glorificatus fuit non tantum in terris, quando pro tali se gessit, et ab aliis talis declaratus fuit, sed et quando fuit resuscitatus, in coelum sublatus, collocatus ad dextram dei, omnem potestatem accepit in coelo

et

et in terra, Spum suum effudit, regnum suum stabilivit et ppulum sibi acquisivit, à q̃ dignis modis agnoscereth, æstimareth, colereth, et celebrareth, q̃ ota p̃ totam Terram ubiq; sparsa st. Sed n̄ tm se glorificandu dicit, ſs et nunc venisse tps, q̃ sit glorificandq. Inde ab initio à prima pmissoe pmissq fuit, in V. T. parcig gloriam suam manifestavit; in N. demum T. remoto di velo, et manifestato di enigmate apparuit, dra et ogibq Messiam se gbavit, et se verum Emanuel Deum demonstravit, et illud erat tps, de q̃ pphæ dixerunt, q̃ sit regnaturq, impr. nunc tps illud appropinquabat, q̃ gentibq et gloria ipsig erat manifestanda, et ipse regnum inr gentes habiturq, ipse futurq lux gentium, et gentes ipsi vicissim obedituræ tq. possessio et hæreditas ipsig, et id innuebat qndo dicebat à Joae regnum coelorum appropinquare, hoc et Xtm intendisse, anteced. et consequ docent.

V. 24. Declarat enim Xtq ppig modum et eam glorificandi ℣ 24. qndo ait et asseverat simili qdam, nam granum cadens in terram mortuum fuerit solum maneat, si verò moriath multum frum ferat, ne hic ultra seopum nram orationem extendamq, et plixè ingramq in rem illam, unde petith similitudo, hoc manifestum ē q̃ Xtq innuat et obvio explo declarare velit, npe q̃ uti mors qdam grani triticei precedere debeat, ante q̃ exrescere in culmos et ferre frg potit, ita sibi moriendum sit, ut tum ipse glorificeth, tum gentes et convertat et salvet, et revera mors Xti ad id erat necaria, nam ut mediator mori et obediens usq; ad mortem crucis, fieri debebat anteq̃ superexaltareth, et ut eet mediator et obediens fieret usq ad mortem, tegere debebat dytatem suam, ne p̃ duo gloria agnosceretb, si enim eum talem ē agnovissent Judæi n̄ crucifixissent inqt Paulq, n̄ debuit & se parem deo ostendere, ſs primo exinanire, anteq̃ accipet nōen supra oe nōen et declarareth et agnosceretb supreme omm dng Phil. 2. colt: ℣. 8. Heb: 2. hinc ubiq in pphys memoranth ipsig passōes et mors, ante ipsig gloriam, ut legimur cum Petro 1. Ep: 1: ℣. 18: 22. 40: 1. Es: 53. dan: 9. Et in spa gentium

tium conversio et vocaõ in illud tps rejecta erat, usq; ad illud tps pplꝰ Judaicꝰ solꝰ erat dei pplꝰ, gentes inrgerino pariete seclusæ erant à Republ. Israelis, à testamentis et foederibꝰ imo Athei et sine spe in mundo, et ille paries inrgerinꝰ, illa inimicitia demum in morte xti erat abolenda Eph: 2. hinc oes pphiæ, q agunt de manifestaõe xti in carne, de gentium vocaõe, et regno eꝰ inr gentes: Et hinc Emphaticè dicit xtꝰ ad notificavem illam, q Græci hi desiderent ipsum videre, tps venisse, ut filiꝰ hois glorificetur, atq; uti hic frꝰ conjunctꝰ erat cum morte xti, ita multi alij frus, nam cum glorificaõe xti conjuncta erat datio spꝰ pmissois, unde disertè dicit Joh: 17. spum ndum fuisse, qa xtꝰ ndum fuerat glorificatꝰ, et ita ois frꝰ Spꝰ illiꝰ adoptois, quem nunc accepimꝰ Rom: 8. imo qa p mortem ipsiꝰ ratificabat testamentū dei N.T. singulariter mors ipsiꝰ multum frum tulit, qndo adducit oia bona N.T. veteribꝰ pmissa, exspectata et expetita; Itaq; verissm ē mortem xti multorum ex mxorum fruum ee fertilem, inde enim oia illa dona mxa pendebant.

Ne vero putarent sibi frum illorum commuoem exspectandā ee sine similitudine cum ipso docet N. 25. seqq. qoo ipsi fideles assimilari debebant in passoibꝰ anteq; ipsi similes fieri poent in gloria qndo dicit eum q ajam suam amat, eam pditurum, ss q eam odio habet in hoc mundo, eam servaturum in vam æam; p ψυχὴν ajam in Scra sæpisse va ajalis illgr, sæpisse et mens imortalis, hinc xtꝰ in voce data opa oppositoem qrit, respu illarum diversarum scaoum, qndo enim dicit, q ajam suam amat, illgit vam ajalem, et ea q ad eam jucundè transigendam reqrunt; Eam amare ē ppca oia facere et cum voluptate ea agere, et velle frui ijs q in hac va jucunda st, alia oia posthabere, atq; adeo hꝰ væ commoditatibꝰ metiri felicitatem et spes suas angustis eꝰ terminis circumscribere, qles illi st, q ab Aplis loquentes introducunt, edamꝰ,

bibamꝰ

Cap: 12.

N. 25.

bibamus, cras moriemur 1. Cor. 15. quod dum non satis de vera felicitate sunt edocti, nolunt spem futuræ jactura præsentis emere, quales et sunt, qui quidem et illigant, ijs rebus non reddi hominem vere felicem, quod cum hac vita fiunt, nolunt tamen spe futuræ vitæ commoda huius vitæ abnegare, sed et frui huius vitæ voluptatibus cupiunt, et post hanc vitam quoque beate vivere, et tum quando religio et causa Dei non patitur, ut utroque perfruantur, atque adeo tales sunt illi, qui propter justitiam et gloriam Dei ac regnum coelorum nolunt persecutionem pati, sed veniente afflictione deficiunt, quia radicem non habent, ut est Matth: 13. quod cum Deum nondum amant retro abeunt. Qui hoc modo animam suam amant, de ijs pronunciat Christus, quod eam sint perdituri x quod illi jacturam sint facturi veræ vitæ, quæ mens immortalis æternum beate vivit; stat enim immota illa sententia Christi, neminem ipso dignum esse, quod non omnia et ipsam quoque vitam propter ipsum odio habeat et se abnegaturum ipsum coram Patre coelesti quod ipsum abneget coram hominibus. Et utique ipsa ratio docet propter summum bonum omnia alia bona abneganda esse, et fieri non potest ut summo bono dignus sit, quod non omnibus alijs illud præfert, et fieri non potest ut Dei fruatur beata communione, cui deus non sit omnibus rebus carior, eo ipso enim quod per Deum et Christum non omnia pati et agere volumus, negamus in communione Dei et Christi veram felicitatem esse, et utique dum hanc vitam præferimus gloriæ Dei et Christi, eo ipso optione facta illam repudiamus vitam, quæ est in communione Dei, et in his terrenis felicitatem ponimus, atque adeo illa volumus carere, ut hac fruamur, et revera justum sit eorum judicium quod dum amant animam suam eam perdunt.

Contra affirmat Christus beatos futuros qui animam suam in hoc mundo odio habent, quod non simpliciter est illigandum, uti nec prius illud, nemo enim ut Apostolus loquitur, propriam carnem odit aut odisse debet, sed stylo Scripturæ comparari hæc debent, ut sensus sit, eum qui odio habet animam suam in hoc mundo ubi id Dei gloria, deique et Christi mandatum postulant, atque adeo religionis causa, eum inquam servaturum in vitam æternam, eo ipso enim quod spe vitæ æternæ secundum voluntatem Dei, ex amore gloriæ Dei et reverentia præceptorum eius in hac

vita

Cap: 12.

va et patich et morich, testatur fidem suam in Xto, quod se Deum et Xtm supra oia amare, Deum esse portionem suam, Xti ubique commoorem delicias suas, Deum et Xtm omnibus rebus quaerere ut aequum est, ostendit se rebus aliis quae pertinent ad hanc vitae commoditatem, uti tum velle et frui Deo potest, quatenus Xtm sibi oia esse, ut eo ipso quod omnibus in sanctuario Dei expensis secum statuat Deum sibi bonum esse, bonum sibi esse appropinquare Deo, etsi omnibus aliis rebus careat, ut quinquies videri potest Ps. 73. hoc vero cum aequum sit et justum et sanctum, cum in hac natura et aetate vera religionis consistat, cum verum sit Deum esse summum bonum, in commune Xti esse veram felicitatem, quo fieri potest, ut quae veritatem non verbis tantum sed factis obsignat, decipi potest et ipso eventu frustrari, atque adeo fieri non potest, ut non, quae per Xtum aetatem suam potest in hoc mundo, eam inveniat in vitam aeternam et beatam Sera stylo, quae ob eamdem Xtus quos hisce promissionibus suorum animos munivit et adversitates, beatos pronuncians quae persecutionem patiuntur et opprobrium propter ipsum Matth: 5: v. 10. 11. 12. et multam mercedem multiplicemque compensationem promittens iis, quae ullis rei propter ipsum jacturam faciunt, et ubique videre est in Eglia, hinc Paulus Rom: 8. docet, quod si cum Xto patiamur, futurum sit, ut cum ipso glorificemur v. 17. et 18. 2. Cor. 4: 16. 17. hinc ubique in Apoc. dicit, quod viceriit etc. mecum sedebit in throno, et quae similia sunt.

Itaque plenius hanc rem exponit v. 26. ubi ostendit, quo animo odio habere debeamus, ut eam serveamus sc. ipsi ministrando, ipsum sequendo, ubi primo dat praeceptum, tum confirmat promissione; Praeceptum est in iis verbis, si quis mihi ministret, me sequatur; Ministrare alicui est pendere ab eo imperio, praeceptis eius se subjicere, agere quae jubet, non agere quae vetat, breviter non suam sed alterius voluntatem facere, neque suo sed alterius arbitrio vivere, atque adeo hoc dicit in uno jus imperandi, in alio obligationem ad obsequium si legitime fiat, postulat itaque Xtus, ut ipsum habeant pro Dno suo, uti revera erat jure creationis, conservationis, beneficiorum multiplicis et singulari ratione se talem probaturus erat, quodque

v. 26.

eos

eos redimendo sibi empturus erat, sibique eos facturus populum peculij et jus dnij in eos acquisiturus, et per operationem Spus potenter exerciturus, hinc ubique in Scra κατ' ἐξοχὴν Dnus vocatur 1. Cor. 8: 6. Phil. 2: 11. sed simul ostendit officium populi sui, quod erat ipsi ministrare, legibus eius se subjicere per voluntarium sc. obsequium amoris, quo populus Xti describitur Psal: et Tit: 2: 14. Zelotes in bonis operibus, et hoc inculcat omnibus Xtianis Apls 1. Cor: 6. quando eos vult agnoscere, quod sui non sint, sed pretio emti v. 19 et 20. atque adeo tota Xtianorum vita, ut sit sancta et pia debet esse perpetuum ministerium, ubi exploretur in omnibus, quae sit voluntas Dni et perpetua meditatio legum eius, ut quicquid agunt vel non agunt, id agant vel non agant in nomine Xti, quae sola ratione possunt habere testium bonae conscientiae; Alterum quod postulat, est quod sequuntur ipsum; Sequi aliquem, est eandem viam ire quam alius prit, et mataph. aliquem sequi ut Dnum, est alienus opera actiones imitari, alicui similem esse vel fieri velle, in moribus dictis factisque /: erat preceptum sapientum inter Gentiles :/ sequere Deum, quod innuere volebant vivendum esse secundum leges naturae ab ipso deo prescriptas, hominum voluntatem divinae subjiciendam esse voluntati, in providentia eius acquiescendum, et in eo quasi summam perfectionem constituebant. Scra docet, hominem ad imaginem et similitudinem Dei factum esse, et postulat ut renovemur ad eandem imaginem postliminio, et jubet ut sancti sumus quemadmodum ipse sanctus est, misericordes ut ipse misericors est, imo perfecti ut ipse perfectus est, hinc Paulus quoque vult, ut simus Dei imitatores, quemadmodum decet filios dilectos ἐν ἀγάπῃ Eph: 5: 1. 2. et Xtum in exemplum proponit ut Xtus hic seipsum, ut pateat nos Xtum imitando deum imitari et 1. Joh: 2. postulat ut ambulemus quemadmodum ipse ambulavit, et Petrus 1. Pet: 2. dicit quod exemplar nobis reliquerit, et nil aequus quam ut membra imitentur et sequuntur caput, Xtiani Xtum, populus redemptus ἀρχηγὸν σωτηρίας suum. Hoc vero cum dicit, simul vult, ut ipsum sequamur contendentem ad gloriam, atque esse cupiamus spiritu cum ipso, ipsique non tantum assimilari in passionibus, sed et in gloria.

Et ne vanum putent fore spem suam, promittit ibi futurum ubi

ipse

Cap: VI.

ipse sit futurq, et Patrem eum honoraturum, q ipsi ministrat, regnū
venuerq indissolubilem inter suum stratum, et stratum servorum suorum
inter se ut caput et inter pplum suum, ut corpq et membra sua, supra
enim aliquoties docuit, n tm vam eam habituros q credebant in
ipsum, sz et neminem oves suas ex manu sua eripturum, se et ita unū
futurum cum suis, ut cibq transeat in substriam comedentis, et fane in
eo confitebit unice rao redemptors q Xtm Osbita, q eos q ipsi dati
st, in hoc mundo conservat, et postea in gloriam assumit, et tacite
in hisce verbis rao involvit, et se ut Deum ponit, vam fidelium
ut ministerium considerat, atq ita innuit fieri n poe, ut frustra
sibi serviant et fine mercede, tale enim impium iniquum ee, ut
jam antea ostendimq fieri n poe, ut q in dei et Xti comunoe posit
felicitatem suam, is n in ea beatq fiat, siqdem falsum ee negt in
comunoe dei et Xti ee felicitatem, falsum autem est, si qs in ea
felicitatem suam quens, eam n inveniret; sz qndo dicit Patrem
eum honoraturum q sibi ministret, sedm Oeconomiam hic loqt; seq
considerari vult tq legatum Patris, ut sapiq supra visum e, id
q Patri tribuit e ministros Xti honorare s. honorem ipsis et glam
tribuere x eos alijs excelliores facere, vide e. paulo ante honorē
et glam reverian debere, et ea excellia n una in re conspicua e,
honor e imitari Xtm, et imitando Xtm ipsum Deum imitari, genere
similitudinem dei et Xti p cognicem et amorem veritatis, honor e
magis magisq sanctificari ad cultum raonalem, in eo e. consistit ex-
cellia creae raonalis, fieri vere sapientem, adoptari à deo in fi-
lium, Deum Patrem vocare poe, Xti fratrem ee, haeredem dei et
coharedem Xti, haeredem mundi fieri, et in Xto jus in oia accipere,
in coelo jure qdam haeredatem expectare, in ea spe gloriari, imo
ad tps pati q Xto, et tandem cum ipso glorificari, atq eo modo sin-
gulari fideles honorant, Eccla qq honorat à Patre, qndo osten-
dit eam sibi dilectam ee, q n uno modo fit, ut docet clarissimus
Coccejus.

Cum

N. 27. Cum vero antea dixisset sibi monendum ee bono Eccliae, nunc ostendit passoem et mortis gravitatem et suum ppea angorem, ita tn ut simul doceat, se lubenter eam subire, amore glae nois dei et salutis suorum N. 27. primò dicit turbatam ee aiam suam, tum ostendit caas, cur nihilominus lubens subire passoes et mortem velit; animi turbao e turbao cogitaoum, desideriorum et affectuum, et timor atq anxietas inde nata, caa eus saepè e ignoria, qndo qd judicandum v n judicandum sit, qd eligendum et psequendum aut fugiendum, n satis clarè et distinctè cognoscimus, et impr. anxietas caa e intuitus mali alicus ingruentis et imminentis, qnam caa fuit hus conturbaois aj in xto, videt ex anteced: et seqq satis patere, npe passio imminens, instante nunc hora passois, hoc enim satis evincunt verba illa, qndo dicit Pater serva me ab hac hora, ppea veni in hanc horam, sc. innuit se venisse, ut obediens fieret usq ad mortem crucis, et fieret execrao, ut alios ab execraoe liberaret, et ut antea loquebat, ut tq. granum moreret eo fine, ut multum frum ferat; Quando & postq pfessus erat, se turbatum ee, secum q. deliberat, an velit Patrem rogare, ut servet ipsum ex hac hora, innuit magnitudinem instantis passois, docet naam suam naalr eam aversari, naalr se desiderare ut transeat calix iste, ut alias loqt; revera enim illgebat n levem ee illam passoem p q ipse exponat publica execrao, ut sit et explaris poena et victima, q alias afferret impuritatem, in q fiat demonstrao justae et sanctitatis dia, demonstrao demeriti pecci, in q e violao dia Majestatis, et hinc naalr qt. hoo erat, alijs hoibus qnd oia excepto pecco similis, ad intuitum eus horrebat et trepidabat, uti imprimis patuit, qndo sanguineum sudorem sudavit, et mxè tunc, qndo exclamavit, deus mi, deus mi, qre deseruisti me? Sed qndo aium iterū resumit, cogitans ppea se venisse in hanc horam, ostendit se amore et timore dei, et amore fratrum suorum et consideraoe illorum fruum, q ex morte ipsius ad ipsos erant redundaturi, et imprimis

et

Cap: 12.

et consideraõe gloriæ nõis dij, deniq et spe gaudij et gloriæ si-
bi ꝓpositæ, ut Aplꝰ loqꝫ, ajum munivisse ꝯ passões, atq adeo
obseqoso ajo eam subire, hinc rogat Patrem illud unicè ut glo-
rificet nõen suum. Nomen dei n̄ uno mõc in Sc̄ra sumitꝫ, notat
sæpè ipsum deum, metonymicè v̄ virtutes dei q̄ st̄ res scãtæ per
nõen dei, sæpè signa illa, qbꝰ deꝰ et dĩæ virtutes scantꝫ, ita
tn̄, ut illa nãa sua, res ipsas q̄s scant, naalr connotent, ita
nõen dei יהוה אלהים etc. Creator, dñꝰ, sanctꝰ, justꝰ, et q̄ si-
milia st̄; Singulariter nõen dei ē illud nõen q̄ ipse deꝰ ꝓcla-
mavit Exod: 34. q̄ nominari et agnosci ad gloriam suam à peccore
voluit, in eꝰ nõis manifestaõe erat manifestaõ gloriæ dei, boni-
tatis et viarum dei, ut p. ex coll cap: 34. cum 33. Exod: nõen
illud glorificare ē gloriam illiꝰ nõis demonstrare, et manifestare,
ut deꝰ tq. talis, q̄lis illic ~~naala~~ nominatꝫ, cognoscatꝫ, agnoscatur,
ametꝫ, colatꝫ et honoretꝫ ac celebretꝫ; deniq hoc fit, q̄ndo deꝰ ipsis
factis talem se ēē ꝓbat, q̄lem se ēē dixit, q̄ndo se ipso ope de-
monstrat misericordem, gratiosum, multum benignitate et veritate,
et sanctum simul et justum, atq adeo nõen suum glorificat per
demonstraõem grãæ et simul sanctitatis ac justiæ suæ in xto,
quem ꝓposuit ἱλαστήριον ad demonstraõem justiæ suæ Rom: 3:
v. 25. hinc xtꝰ dicit cap: 17. se nõen dei manifestasse, sz n̄ di-
ctis tm̄, sz et factis se deum glorificasse, unde et in Sancto S. sup
ꝓpitiatorium gloriæ dĩæ signum fuit, ut innueretꝫ, in xto vero
Propitiatorio gloriam dei fore conspicuam ut ē 1. Cor: 3. et 4. q̄
ob cãam inr̄ alia ἀπάνχασμα etc vocatꝫ Heb: 1: 3. petens
igr̄; Pater glorifica nõen tuum, offert se tq. hostiam vltariam,
et ꝓfitetꝫ se ēē paratum pati ad demonstraõem gloriæ dij nõis.

Hinc Pater coelitꝰ respondit, glorificavi, et iterum glorificabo

sc.

sc. nōen dei, q̄ndo dicit glorificavi sine restrictōe illgere pmg ea oīa opa, ea dicta et facta qbg Deg inde ab initio gloriam nōis manifestavit, hōem et universum hoc creando, peccorem tolerando, illi benefaciendo, imprimis consilium grāe manifestando, peccorem postliminio ad beatam sui comuōem, in grāa et gloria invitando, patribg se manifestando, pplm Israel postea eligendo et regendo, et qcqd eg Cpterea ē, illis inq oībg se nōen suum manifestasse et glorificasse, de qbg et videri pt Cl. Cocceig; attn hæc oīa ndum plenè nōis sui imprimis q nominari ab Israel voluit, gloriam manifestasse, sz nunc demum eam in Xto manifestandam ēe, in eg sc. passōe et morte, in eg resurectōe, ascensōe, effusōe Sp. S. manifestaōe Eglij et mysteriorum tpribg secularibg tacitorum, annunciaōe nōis sui inr Judæos n tm sz et Gentes, ut ita nōen Dei magnificum eet in tota terra, et notum ab oriente usqz ad occidentem, vario Eccliæ suæ regimine, et verbo ijs oībg p q Deg inde ab hoc tpre usqz ad consummaōem seculorum nōis sui gloriam demonstrare volebat, donec tandem in sanctis et fidelibg suis in æum in coelo gloriosg et admirabilis fiat, q̄ndo sit cognoscendg uti ab eo cogniti sumg.

V. 29. Hæc vox cum audiretz à pplo, n satis tn ellcta fuit, notatz e. qsdam ex pplo adstante dixisse, tonitru fieri, alios vero angelum illi locutum fuisse V. 29. qa sc. qdam n satis videntz attendisse ad ea q dicebantz, et eam ob caam voces illas n distincte illxisse, ut tn agnoverint vocem illam desup fieri, Sed q Angelo tribuebant voces illas n tm sonum audivisse sz et verba pcepisse et illxisse videntz, et hæc illorum sentia nititz eo, q n ignorabant dari Angelos, et illos ēe spg ministratorios, qrum opa Deg uti soleat, tum in pferendis nuncijs et manifestanda dei vltate, tum in conferendis beneficijs, tum in exequendis judicijs, hria sacra teste, uti et ipsum nōen

Cp se

Cap: 12.

Cp se fert, q n̄ tm̄ naam ss et officium notat, ita ut tn̄ usu naam qq horum spuum connotet.

Cum ita diversimode sentirent et loquerent Auditores, Xtus primò in gre indicat caam factæ et auditæ vocis, tum verò ut vocē illam coelestem q. explicet Tria distinctè Cpdicit, q ut nobis videt continent inrpretaoem eg, q dictum erat, noen meum glorificabo, nam id videt contextus postulare, et res ipsa, ut statim videbitur, id confirmat.

V. 30.

Primò E in gre docet, n̄ sui ss ipsorum caa vocem illā factam ee, qoo scat, se deum petierat, ut deus glorificaret noen suum, id n̄ petijsse ideo, q ipse dubitaverit, an deus id facturus eet, qppe q id cognitum habuerit, cum eam ob caam missus sit à Patre, ut supra sæpius docuit, et venerit in mundum, et qs sit futurus exitus et frus passois et mortis suæ, npe glorificao nois dei, Cpterea pp ipsos, ut miraculoso illo responso edoceant Jesum ee Xtm, et in ipsum crederent, et credentes salvarent, atq ita vox illa pp ipsos facta dici poterat.

Dum vero distinctius explicat, qoo deus noen sit glorificaturus, tria Cpdicit; primò nunc ee judicium mundi hus, secundò nunc principem mundi hus ejiciendum ee foras, tertiò se vero extollendum ex terra, ut oes ad se trahat. Primum e judicium mundi hus; per mundum hunc n̄ illgr simplr ut sæpè alias terra s. globus terraqueus, ss potius ppli mundum inhabitantes, et qdem cum connotaoe status certi, certarum qlitatum, uti usu Scræ constat, et hinc inrdum notat mundum in spee in statu qdam corrupto v̄ imperfecto; Judium e v̄ sentia Judicis v̄ actus mentis judicantis, v̄ eus execuo p facta ipsa, atq ita notat sæpe poenam p sentiam determinatam à Judice, itaq qndo dicit, nunc ee judium mundi hus, scare videt, deum in pplos mundi convenienter statui ipsorū et qlitatibus, npe conformiter ipsorum

peccis

peccis et denecritis judicaturum et iram suam de coelo manifestaturum
in omn impietatem et injustiam hominum detinentium veritatem in injustitia
atq; ita hoc ipso et Judaeis et Gentibus gravissima mala praedicit, q nunc in-
tium sint habitura, nam cum manifestatae Xti talis rei conjuncta
esse debebat, hoc ipsis omnes praedixerant, et hinc omnes monent, ut osculent
filium, ne in ipsos ira eius exardescat et ipsi pereant in via Ps: 2. id
Moses praedixerat Judaeis futurum, et q ipsi sint eupem salutis coelestis
tractaturi, ignis exardescat, q ardeat usq; ad infernum, et terram,
omnq; frumentum eius consumat Deut: 32. ita plane describit illud judicium
Ps: 50. et alijs locis q multis, ita Mal: 3. et 4. nam futurum erat, ut
Judaei tpre adventus Xti essent in praecipiti statu, praedicentibus id omnibus prophetis,
adeo ut essent in proverbio, unde illorum in omnes Gentes dispersio et longum exilium
ad ultima usq tpra praenunciata fuerunt, q ob eam in initio hujus Ecclesiae à Jo-
hanne annotatum fuit, Xtm cum ad suos veniret, à suis non fuisse receptum,
nam imprimis illi velo quam tecti erant, ut non possent videre finem legis
Xtm esse, et in injustitia detinebant veritatem de justitia, volentes erigere
propriam justitiam ex operibus legis ut docet Rom: 9. et 10. colos: 2. Cor: 3. ut
taceam varia vitia, q tpre apparitionis Xti, inter omnis ordinis, status, sexus
homines ad summum q vestigium exceverant, q Sera ubique notat, itaq;
judicium in Judaeos imminebat, qa ipsi pp infidelitatem suam erant con-
cludendi sub iram Rom. 11. tum et in gentes, q Ecclesiae tram non ut par erat,
erant recepturae, et q Ecclesiae non erant digne victurae, Et praeterea ipsam le-
gem non violaverant, et violaturae porro erant, gravissima judicia Deo
erat exerciturus, q eventus docuit testante Hria Ecclesiastica. Hinc duo illa
conjungit Apls Rom: 1. quando docet cum manifestatae Ecclesiae et revelatae
justitiae Dei p illud simul revelandum esse iram Dei de coelo, assumendum
ex priori membro, primo in Judaeos, tum Gentes cap: 1. v. 16. 17. 18. inter
se collatis, et illa judicia erant porro continuanda.

Alterum est, principem hujus mundi judicatum esse, p Principem intelligis,

qui

Cap: 12.

qui ducatum habet, q alijs impat, cui alij serviunt et obediunt, atq adeo q pplm habet cui pest, ita Princeps mundi ē is, qui mundo impat, atq ita fatendum ē, si verba ita simplr spectent, xtm ipsum illgi poē, q revera ē dnus mundi, imo unicus dnus 1. Cor: 8. ipse enim mundum creavit ut visum ē cap: 1. eundem verbo potiā suæ portat Heb. 1. 2. et 3. imo jure redemtōis futurus ē dnus et accepturus oēm ptatem in coelo et in terra, ut oēs agnoscerent et faterent ipsum ēē dnum Phil: 2. q ob caam ubiq κύριος absolute vocat, attn qndo hic vocabulum illud restringr et sermo fit de Principe hus mundi, id ex usu et pdicatis reliqs inrpretandum ē, usu autem Scrā diabolus hoc noēn gerit, ita 2. Cor: 4. vocat Deus hus seculi, Eph: 2. vocat Spus ille q opat in filijs inobediā ἄρχων Princeps ptatis aeris vocat cum χήβει ad verba pxē pcedia κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, et Heb. 2. illi tribuit τὸ κράτος τοῦ θανάτου ptas mortis, et xtus illum considerat tq. potentem aliquem, cui ipse vasa sua pplm subjectum eripe debeat Matth: 12. Luc. 11. ut et reliq q pbant diabolum poē vocari Principem hus mundi, taceam, pterea pdicatum hoc ejicietur foras, xto n cōvenit, et qdem exscindendus erat ex terra viventium, sz in qntm Princeps hus mundi, in tm n ejiciendus foras, sz potius tum regnum occupaturus, et utiq ex analogia fidei et Scrarum constat xtm p mortem debuisse abolere eum q mortis ptatem habebat diabolum npe Heb: 2. q accurate convenit cum eo, q ē in prima pmissoē q semen eo ipso q conterendum eēt qad calcaneum, conterere deberet caput serpentis x diaboli, et ut antea visum, inde ab eo tpre debebat regnum suum stabilire cum destructoē regni diaboli, cui vasa sua erepturus erat, qndo igr hic dicitur, nunc Principem hus mundi foras ejiciendum ēē, scatur nunc illud tps ēē, q xtus illum p mortem crucis sit in triumphū ducturus Col. 2. eus typus erat serpens æneus n habens vim nocendi sc. in deserto erectus in ptica de q plixius actum cap: 3. et ita futurum, ut ppli multi eus ditioni eripiantur, nam n amplius debebat p legis sensum

pversum

pversum et amorem terræ Canaan, studiumq; hæreditatis terrestris sedu-
cere, et imprimis gentes nunc erant convertendæ ad Xtm, et Xto scdm
pphias obedituræ, q̄ hucusq; diabolo serviverant, unde Draco in Apoc.
dicitur illic regnum habuisse, & ab hoc tpre pugna futura erat et inimicia
inr semen mulieris et serpentem, eo is futurus erat exitus, ut semen mu-
lieris contereret caput serpentis, paulatim serpentis vis erat imminuen-
da, donec n̄ amplius noceret in toto monte sancto Dei Es: 65. unde Paulus
pmittit fidelibus futurum, ut Satanas brevi sub pedibus eorum conteratur
Rom: 16. et oes pphiæ pdicunt fore ut tandem oia regna sint Dei et
Xti ipsius, vide de pugna Agni et Draconis Apoc. 12. 13. 20. capp.

V. 32. Tertium q̄ pdicit ē, q̄ sit extollendus ex terra, et tum oes ad se
tracturus; Vox extollere ex terra ambigua ē, et forte studio ita locutus
fuit Xtus, et usus voce, q̄ et mortem et statum exaltaois post mortē simul
notare poet, qa in re ipsa hic qq; conjuncta st, postq enim obediens factus
fuerat usq; ad mortem crucis, debebat admodum superexaltari Phil. 2: 6.
seqq. dicitur enim V. 33. q̄ ita loquens de exaltaoe ex terra, scaverit q̄li
morte sit moriturus, vox enim q̄ usus fuit, usu tum scavit p.d. exal-
taoem in crucem E.G.

exaltaoem dicit, connotare pt gloriam post mortem, et hoc tacitē simul
innuit Xtus, qa dicit, se tum oes ad se tracturum x se post mortē consumatā
ēe exaltandum, ut tum postulet et accipiat gentes in hæreditatem et
fines terræ in possessoem Ps: 2. qoo sit sibi eos subjecturus, indicat,
q̄ndo dicit, se eos ad se tracturum, sc. ut antea dixit, ut et illi sint,
ubi ipse erat futurus, qoo vero hoo trahatur ut veniat ad Xtm dictū ē
plixius cap: 6: 44. q̄ndo sc. ita illuminatur illectus p Sp. S. ut inde oriatur
amor Xti in vltate fames et sitis justiæ Xti, conjunctio cum Xto x ut
Scra loqtur, fides in Xtm; Tractio illa ut illic Patri, ita hic Xto tribuitur
sc. qa vi meriti eus et p potiam eus trahendi erant, nam Spus q̄ illos trahit,
agit et ducit, ē Spus Xti; Xtus & sibi tribuit eripe vasa diabolo, ut vi-
sum antea; Et q̄ndo dicit se oes ad se tracturum stylo Scræ, ut aliq-
ties notavimus, innuitur Judæos n̄ tm, sz et Gentes Xto obedituras, sub=
lata

lata inimicitia, atq adeo Xtm habiturum ppln et regnum inr Ju-
daos et Gentes, et quo conversio illa Gentium n ming q Judaeorum
conjuncta sit cum morte Xti, docuimg ad v. 24. hg capitis. Cap: 12.

Itaq cum jis interea verbis Xtg, ex qbg Auditores colligere po-
terant, q jis fieret, qli mortis gne sit moriturus ut e v. 33. inde v. 33.
orit in pplo dubitatio et anceps disputatio, quo inr se duo hae
conciliandae sint, q npe velit haberi p Xto, et tn Gdicat se mo-
riturum ex morte crucis, et caa dubitationis erat testium Sera,
q hic allegat noe legis, q Xtg sit manturg in secula, cum eo enim
n poe conciliari, q dicat filium hois exaltandum et fi in cruce,
an et hic filig hois sit alig q Messias? ex parte sane verum
loquunt, fs n satis distinguant q distinguenda erant, et opponunt
sibi, q subordinanda erant; Verum erat et Gdictum in Sera, Xto
filio hois ora subjicienda et Ps: 8. regnum eg fore sine fine,
et tamdiu duraturum, qdiu Sol durat 2. Sam: 7. Ps: 89. et ipsum
regnaturum, donec oes hostes eg ipsi subjiciant ut scabellum pedum
eg, fs in hoc regnum et hanc gloriam p mortem debebat intrare,
hoc lex et ppha docuerant, unde Xtg hoc inde gbavit, discipulis
cum ipsis Emauntem euntibg Luc. 24. et passiones et glorias Xti G-
dixerant secuturas, atq scrutati erant 1. Pet: 1. ubiq enim tam
de passionibg et morte q de regno Xti sermo e, Gdictum enim erat,
lapidem fundati ab architectis et rejiciendum Ps: 118. G Xtm con-
filia capienda Ps: 2. ipsum exscindendum Dan: 9. rupem salutis
q scelesto tractandum Deut: 32. illum ex judicio assumendum, q
idem e cum hoc ἐ Gωνύμων Es: 53. et q st. talia plura, itaq
et παθητὸς et gloriosg nobis in Sera repsentat Xtg, itaq ex-
rabant Judaei, quo hae sibi opponebant.

Dum ita pplg ignoriam Serarum hoc ipso manifestat, Xtg inde v. 35.
occasionem sumit pplm admonendi, et qdiu poet frui ipso, et ministris
eg

eg, ut legis veris interpretibus ea opportunitate utah, et simul ta-
cite predicet futurum ex Scribarum illa ignoria et detorsione veri sensus
earum, ut magis magisque obtenebrent, eo enim videnti ptinere ver-
ba Xti, quando dicit adhuc exiguum tps, lux vobiscum est, ambulate
dum lucem habetis, ut tenebra vos non comprehendant; dicit et
Xtus primo ad breve tps lucem cum ipsis futuram, qd lucis noe
in Scra veniat, sapius dictum fuit se. illud q. idem pstat respon-
mentibus in Spualibus, q. lux oculis pstat in spralibus, itaque hoc noe
non uni rei convenit et tribuit; Verbum Dei lux vocat, qa manife-
stat occulta Dei consilia; Spus S. opao vocat lux, qa facit ut res
spuales spuali illgamus et dijudicemus 1. Cor: 2. Deus lux vocat, qa
e caa omis cognitionis vera in naa et in graa, omis veri fons, et in
ipso qeque cognoscit, recte demum cognosci pt et debet; Xtus qque sin-
gulari raone lux vocat ut videtur cap: 1. re omia recensemus; Itaque
quando hic dicit, lucem exiguum tps cum ipsis futuram, non occulte
se ipsum innuit, q. in seqq. confirmat, ubi credere in lucem videt
ac credere in Xtum, nam illi oppnr v. 37. non credere in ipsum npe
Xtum, et futurum erat, ut et supra monuit Xtus, et in seqq. monebit
ut Xtus brevi ab illis recederet et rederet ad Patrem à q. missus erat,
debebat enim considere ad dextram Majestatis in coelo Ps. 110. atque
coelum habere p throno suo, q. adumbratum erat p Sionem, ubi
erat domus regia, q. Ps. 110 manifesto alludit, quando ex Sione dicit
mittendum Sceptrum roboris, et ipsi Judaei erant ipsum exaltaturi ex
terra, p Gentiles se. atque ita exituri ex terra viventium Dan: 9.
Et hoc videt opponi tacite pversa Judaorum opnoi, q. Regem suum
Messiam putabant in terra cum pompa regnaturum, innuit enim
fabis, suum regnum et regnum veritatis, quando se lucem vocat, sis
Ob: semel innuit Xtus suam et Patris sui gloriam et graam et ver-
bum graae non spr inr Judaos predicandum, sis futurum, ut quando ipsi
et Principes illorum tq. architecti lapidem in Sione fundatum

erat

Cap: 12.

cent rejecturi, et verbum Eglij spreturum q. ipsis primo annuncia-
ri debebat, stipi ad gentes se convertebant, atq; ita lux orie-
bat in tenebras.

Hinc secundò monet, ut ambulent dum lucem habeant, ne tenebræ
illos comprehendant & ut ambulent in luce; Quid sit ambulare in
luce, aliquies dictum è. Sera stylo notant actoes directa ad certũ
finem, ubi in via ambulamus, ut perveniamus ad metam; ambulare
q. in luce è agere ita ut cum judicio sedm veritatem eligamus
certum finem et verum, et cum raõe ea agamus, q. ex Scriptõ dei
sedm leges eg cum p. raõem tum p. revelaoes manifestates ad illũ
ducunt, & q. cum felicitate conjuncta st, et ita jubet ambulare
dum habeant lucem & jubet eos à se discere qd faciendum sit, ut
facientes dei voluntatem habeant vam eam; Sanctio hg mandati
è in verbis, ne tenebræ vos comprehendant, qbus tacitè commina-
bat futuram, ut pplm judaicum tenebræ involvant, ideo qa tm
et verbum Eglij spernebat & qa lucem adeè fugiebat, hoc oes pphæ
prædixerunt, illos rejiciendos ea à facie dei, deum faciem suam ab
ipsis occultaturum, atq; ipsis diem ita dni tenebras futurum,
q. alias erat dies lucis, in q. statu hodieq; st velo adhuc in huc
diem incumbente cordibus ipsorum, ne possint videre lucem veritatis.

Tertiò deserebat, qd sit in tenebris agere, et q. miserum hoc,
q. in tenebris ambulat, nescit q. et q. vadat, nam n. ope lucis
tum viam tum metam cognoscere pmg; Et ita res habet cum hoc, q.
cupit veram sapiam tq. lucem, et nescit finem verum, quem intende-
re cum sibi suis actoibus debet, et q. oia dirigere & q. nescit
summum bonum et veram felicitatem, et q. nescit qd facere oper-
tet, ut beatus fiat, q. sit caa salutis, q. condioes comunis cum
caa salutis, q. nihil pt ea magis miserum in hoc, q. natr beatus
ea cupit, et habet insitum effectus felicitatis desiderium, cujus
itaq; prima cura è, ut sciat q. et q. eundum, atq; adeo ut am-
bulet in luce et n. in tenebris.

Inde

V. 36. Indè & occaõem sumit iterum adhortandi eos, ut dum habeant lucem, credant in lucem, ut fiant filij lucis V. 36. docens credere in lucem ẽe ambulare in luce, is enim revera ambulat in luce q̃ credit in Xtm, cui Xtꝰ ẽ vera caã salutis, et Xtm nosse, et modum comũois cum Xto, ẽ lucem videre. Itaq; Xtm amare, Xtm ut salutis caãm amplecti et agere ea q̃ ꝓscribit Xtꝰ ad sui commũoem, ẽ ambulare in luce, hoc vero ẽ credere, & dum ꝓmittit futurum, ut si credant in lucem, fiant filij lucis x stylo Scrã nosse lucem veritatis salutaris, eam amare, ad eꝰ imaginem efformari, eam dictis factisq; exprimere, agere cum raõe et judiõ, agere inq̃ cum fide et πληροφορία et certitudine vltatis diã, ut pateat fidem contrariam ẽe ignoriã et caeco affectui, alias enim ñ crederemꝰ in lucem, neq; ẽemꝰ filij lucis ꝫ tenebrarum.

Deniq; addit Eglista, Xtm postq̃ hac dixisset, abijsse et se occultasse ab illis, ejꝰ variae potuerunt ẽe caã, et inr alias hac p.d. q̃ venisset hora ipsiꝰ, ubi in superioribꝰ aliq̃ties vidimꝰ, ipsum hac raõe hostium odium et insidias evitasse et auffugisse, atq; ita explo suo monuisse, ñ sine necessitate, tum tm q̃ndo deꝰ id postulat, adeunda ẽe pericula.

V. 37. Simul autem monet, qs fuerit miraculorum exitꝰ s. signorũ Xti, q̃ndo subjicit V. 37. q̃ ñ crediderint in ipsum, qõo innuit, qs sit finis signorum, ut npe sint argtm fidei, s. ut hoẽs eorũ intuitu et consideraõe ꝑmoveant ad fidem drã illiꝰ, q̃ signa illa facit, et hunc finem signorum indicat Aplꝰ Heb. 2. V. 3. et 4. ꝫ eadem opa docet, ñ in oibꝰ signa efficacia ẽe, ubi npe ñ sit cor apte dispositum, s. ut Scra alias et hinc in seqq. dicit, ubi ñ st oculi ad videndum, aures ad audiendum et cor ad illgndum et considerandum, revera enim reqrit ꝓter signa attentio et consideraõ signorum debita, et ad id reqrit, ut absint ꝓjudicia, errores, et pravae cupiditates, eae enim impediunt amoris cognitoem et fidem, ab his cor purgari debet, ut poit semen verbi recipe, nam ut ait Aplꝰ hoo ψυχικὸς

ñ pt

Cap: 12.

n̄ pt illgere et recipe ea q̄ st spus 1. Cor: 2. qt. et φρόνημα σάρκος legi dei n̄ subjicit se, neq subjicere pt, qa ē inimicitia adversus deum Rom: 8: 7. hinc xtus ad regraoem adeē nrio debere dixit cap: 3. suprà, et qbusdam objicit, q n̄ poent credere qa honorem sumunt à se invicem mutuum et q supbiant, et ꝯ si quis velit facere vltatem dei illum cogniturum de dra sua cap: 5: v 45. ut et cap: 7. v. 17. Et hoc erat q xtus innuere volebat illa parabola, q̄ docuit, q p raoe agri semen frum ferat v n̄ Matth: 13. Luc: 8.

Ne tn̄ hoc temerè dixisse videat, ostendit hunc pdicaois Eglij p xtm et Aplos eventum pdictum ēe p pphas ut apud Es: 53. 1. introduci conquerentem paucos ēe q credunt pdicaoi, q eodem fine allegat Rom: 10. v. 16. illic enim agi de Messia docent oia pdicata, q̄ nulli alij scdm analogiam Scrarum et fidei conveniunt, is erat sine spēe, in illum pecca nra conjecta st, is ē servus dei justus, cognioe sua multos justificans, is ē factus נגוע, poena explaris, nobis pacem adferens, eo vibicibus sanamur, is dedit se אשם, is in mortibus suis cum scelestis, et in sepultura sua cum divite fuit, is deniq ppea q ajam suam dederit in mortem, spolia reportavit et divisit in multis, itaq ἀκοὴ s. metonymicè notat pdicaoem Eglij, verbum crucis in q annunciat xtus crucifixus, q Judaeis scandalum, ita Graecis stultia futurum erat 1. Cor: 1. atq ideo n̄ erant credituri, ut illic videant introduci Apli et cum illis credentes, conquerentes de paucitate fidelium, qndo inrrogando qs credidit? negant multos credidisse, ut solent habere tales inrrogaoes, habere vim negandi, q convenit cum alijs pphijs pnunciantibus Judaeorum ἀπιστίαν et paucitatem fidelium, in Eglij prima praedicaoe.

Sed simul indicat caa, cur tam pauci credant sc. q brachium dei illis n̄ revelet; p brachium dei imprimis notat potia dei, uti notissm ē, et qa Spus S. scdm Oeconomiam SS. Trinitatis exerit potiam

tiam diam in illuminando, regrando et sanctificando peccorem, ut tota Scra docet illum p dei brachium illgere nil vetat ita Matth: 12. digitus dei vestri vocat coll: 28. Itaq sensus e pecca-torem, nisi regret et illuminet à Spu dei, n poe credere, n e-nim oium e fides, fides e donum dei in illis q st dei opus Eph: 2. et q credunt p supexcellentem magnitudinem potiae scdm effica-ciam roboris virium eus quos exercuit in resuscitaoe Xti ex mortuis, et collocaoe eus ad dextram suam in supcoelestibus Eph: 1: v. 19. 20. credunt ut revelao brachij dni sit opao eus efficax stylo Scrae, dicit enim deus nudare et revelare dextram suam qndo potenter hostes coercet et punit.

v. 39. Quantae vero hoc necessitatis sit ad fidem docet v. 39. qndo inqt, ppea eos n potuisse credere, cum enim in ipsis nihil eet, p q credere poent, imo potius ipsorum Ὀρόνημα, ut loqt Aplus, eet ἔχθρα εἰς θεὸν, et dei gratiosa at efficax opao ju-sto dei judio ipsos n faceret idoneos ad credendum, consequens erat, ut n poent credere.

v. 40. 41. Atq ita iterum futurum fuisse pbat eusdem pphiae testio v. 40. et 41. ita ut ostendat, q pphia de incredulitate juda-orum eusq cais pdixerit, et tunc ostendat, q occaoe de ea locu-tus fuerit; de priori dicit, deum oculos ipsorum excaecasse et cor obdurasse, ut n videant oculis, neq corde illgant et con-vertant et sanent, q sane recte illgi debet, ut sensus verbis illis det, dia justiae et sanctitati congruus, atq ita si verba illa convenienter analogiae fidei et Scrarum explicemus, certum e, deum n ee pecci auctorem, ex Israele ipso ee pditoem eus ut pphia loqt, et deum, ut Jac: 1. e, neminem tentare ad malum et peccu, itaq hoc qndo hic dicit, ita comode illgimus, ut tribuamus deo tq. justo Judici, q autem raoe ille dicat excaecare, cor indurare,

p. ex

Cap: 12.

p. ex Rom: 1. ubi dicit Aplus, quosdam tradidisse in reprobam mentem, ut facerent q̄ n̄ decerent, tradidisse quosdam affectibus et passoibus inhonestis s. turpibus, sz q̄les? eos sc. q̄ deum cognoscentes, n̄ ut deum glorificaverant, q̄ gloriam eius mutaverant et crāis serviverant ꝑter Creatorem, neq; opæ pretium putabant deum habere in cognioē à v. 21. ad 28.

2. Thess: 2. v. 10. 11. 12. dicit, q̄ deus q̄bus dam mittat efficaciam erroris ut credant mendacio, sz q̄bus et cur? sc. in illis, et ꝑpeà, q̄ n̄ receperint amorem veritatis, sz in oī impietate ambulaverint v. 10, 11. et 12. tales autem deus excæcat tradens in reprobam mentem etc. tales obdurat, q̄ndo n̄ illuminat, affectibus suis pravis relinq̄t, n̄ regrāt et sanctificat, ita enim fieri n̄ pt, q̄n ubi dat occāo peccandē, paulatim pejores et pejores fiant ut ē Rom: 7. peccum fiat peccaminosius, hoc e. modo si q̄ supsit lux cognioīs extinguit et oculi mentis excæcant, et si qs supfuit sensus virtutis tollit et cor magis magisq; obdurat, et hoc mxe convenit cum textu Esaiæ, si cap: 5. et 6. conferant, patebit fle, q̄ hic memorat describi tq. justum dei judicium, et cum re ipsa hoc convenire, et his verbis exprimi poē, satis videt manifestum ē, nam utiq; q̄a n̄ nisi in luce dei lucem videre pmus, q̄ndo hic sol se à nobis justè avertit, v̄ nos ab illo avertimus, necārio tenebræ fimus v. caremus cognioē salutari stylo Scrā, q̄a tum mens sine cognitoē veritatis salutaris, sine sapiā, v. q̄ oculus sine luce, et porrò q̄ndo cor malum ē, fieri neq̄t, q̄n ubi accedit lux veritatis, illic indurat, ut lutum calore solis, et idem ꝑstant oēs peccandi occāoes, et hinc nil aliud, tum seq. pt, q̄ ut tales n̄ videant oculis, v. n̄ rectè discernant res, verum à falso, bonum à malo, uti res cpreæ earumq; variæ figuræ et formæ visu

dis-

discernunt, atq; adeo n̄ illgant corde, x n̄ rectè judicent, raōci-
nent, affirment, negent aut imp̄bent cum raōe, et scdm̄ claram
et distinctam veritatis perceptoēm, et hinc porro n̄ faciant re-
ctam optionem et electoēm, atq; adeo se ad deum et verum bo-
num amandum et summum dn̄um venerandum n̄ vertant, neq;
ad eum confugiant, ex sensu vero miseriæ suæ et agn̄ioe mi-
sericordiæ et potiæ ipsiq; in Mediatore pecci oblatæ, et hinc
et n̄ fiant misericordiæ dīæ participes, neq; ad hoc Medico,
ad quem se n̄ convertunt, sanent ab oībq; suis morbis, ut ē
Ps: 113. x regrent, sanctificent et justificent, nam hæ dei
opaoes sanaōis nōe in Scra veniunt, qa st̄ menti peccōris
id q̄ sanitas cp̄ri aut potiq; q̄ Medicina, ita ut loquar cp̄ri.

De secunda autem occaōe, q̄ hæc p̄dixerat Esaias, notat
Eglista, q̄ hæc dixerit, cum videret gloriam xti et loqueret de illo;
Quid p̄ gloriam illgat, hoc cap: explicui. Per gloriam xti illgr
oīs eq̄ p̄stia atq; excellia, q̄ illi convenit tq. deo, tum q̄ deo
in carne manifestato, atq; adeo Mediatori dei et hōum, eam
gloriam ipsi scdm̄ Oeconomiam SS. Trinitatis vindicat Pater,
q̄ndo illum collocavit ad dextram Majestatis in coelo, regnum
illi et oīa dedit, et p̄tatem in coelo et in terra, oīaq; eq̄ pedibq;
subjecit, atq; adeo dn̄um declaravit, ut oēs id fateri debeant,
et illi genu flectere Ps: 8. et 110. Matth: 8. Phil. 2 Heb: 2.
apud Esaiam vero in illa gloria videbat, qa Esaiæ rep̄sentabat
ut insidens excelso solio, eq̄ vestimenta totum tp̄lm implerent,
ita ut tota terra simul plena eēt gloria eq̄, q̄ antea tm̄ sym-
bolicè conspicua erat in SS. nunc vero manifestanda erat
in tota terra p̄ p̄dicaōem eq̄ inr Judæos et Gentes, et huic xti
statui conveniunt oīa apud Esaiam, et nulli alij, ut rectè Eglista
dixerit, tunc Esaiam vidisse xtm, et de illo locutū fuisse.

Uti

Cap: 12. 43.

Ubi vero memoraverat aptam qrundam incredulitatem, ita nunc docet, eam n̄ ita universalem ēē, ut n̄ qdam crederent in ipsum et ex primoribꝰ, etsi fides ipsorum n̄ fuerit satis efficax et valida ad supandas tentaōes carnis et mundum, docet enim v. 42. et 43. multos ex Principibꝰ credidisse in ipsum, ss pp Pharisaeos n̄ fuisse confessos, ne ex Synagoga ejicerent, et eꝰ metꝰ caām fuisse, q magis amarent gloriam hoūm q dei. Notavimꝰ in supioribꝰ, fidem in Scra diversimode sumi, atq et τὸ credere in Emphasi notare id, q verè nos xto conjungat, s. statum et actꝰ hoīs conformes formulae foederis grāae, in q̄ in xto salꝰ et salutis condiōes offerunt, ὁμολογία vera in illam formulam, ē ipsissa fides, ss in minori Emphasi et notat actum illum, q qcunq veritatem veram judicamꝰ, atq ita in his, qndo dicunt credidisse, fides p obto habuit illam veritatem, q Jesꝰ sit xtꝰ, etsi in multis conjuncta eēt cum magna ignoria xti et regni eꝰ, atq adeò legum regni eꝰ, imo conjuncta cum pversa idea xti et regni xti et talis fides n̄ ē revera fides neq durabilis, qa qprimum tales deprehendunt eventum n̄ respondere suae pversae ideae et spei, fle deficiunt ab illa fide, uti supra memorabant qdam, q xtm deserebant, antea etsi in ipsum credidissent; Non mirum & q Principes hi n̄ confessi fuerint xtm pp Pharisaeos, qrum tam magna erat imprimis in Synedrio magno Autoritas, ut supra notavimꝰ, ne ex Synagoga ejicerent, similis Nicodemo Principi qqs Judaeorum de q egimꝰ cap: 3. visum et ē supra decretum fuisse, ut si qs confiteret Jesum ēē xtm ἀποβυναγώγος fieret, hoc verò cum dedecori sibi ēē putabant, et in gloria hi ἄρχοντες cum eēnt, nolebant xtum fateri metu illiꝰ poenae, & nolebant fateri, q Jesum hunc haberent p xto, caā erat, qa amabant magis gloriam hoūm, q dei, tales enim n̄ poē credere supra monuit xtꝰ cap: 5: 14. ut n̄ sit necēē, q ibi dta st repetere; Miseri sanè

hoēs

hoēs, q̄ n̄ revocabant ad ajum oēm gloriam apud hoēs, oēm existi-
maoem ēē tp̄rarias et evanidas, neq; in veris bonis numerandas,
ſ3 hoc unicè ſpectandum, ut habeamq; laudem ex Deo ut Aplꝰ loqꝫ
Rom: 2: 29. ut q̄ ſolꝰ rectè p̄t, n̄ tm̄ de hoīs virtute judicare,
ſ3 p̄mia q̄q; et poenas p̄ meritis et demeritis tribuere, imo aūm
p̄dere et ſervare, nam ſanè laudari v̄ culpari, atq; adeo judicari
ab eo cui n̄ convenit judicium, nil admodum p̄dē v̄ nocet, undè
Aplꝰ rectè judicabat, minimum sibi ēē judicari v̄ condemnari ab
huāo dn̄o ſ. hoē 1. Cor: 4: 3. id ſpectandum unicè, ut nos ipsos ju-
dicemq;, ne à dn̄o condemnemur, ſ3 ut laudem apud Deum habea-
mq;, q̄ p̄miſit se honoraturum honorantes se Ps: 18.

Hinc verò manifestum ē, q̄ hi hoēs n̄ habuerint veram fi-
dem, ea enim ut ē 1. Joh: 5. ē victoria mundi, unde vis fidei
ꝯ tentaoēs p̄lixè laudaꝫ in Patriarchis Heb: 11.

V. 44. Ut vero xp̄tꝰ suos excitaret ad veram fidem, p̄ponit veræ
fidei naām et frūm V. 44. ſeqq. et ꝯ incredulitatis poenam V.
47. et 48. nam fidei naam deſcribit, q̄ndo docet eum q̄ vere in
ſe credat, crederem in Patrem à q̄ miſſꝰ erat, et in ſe credere ut
lucem mundi, hoc ſæpiꝰ monuit ſupra, q̄ n̄ aliter poīt neq; de-
beat conſiderari q̄ ut legatꝰ dei, ita ut in ipsiꝰ p̄sona v̄ ho-
neretꝫ v̄ laudetꝫ Majestas et Autoritas dei, qōo q̄ndo loqꝫ n̄ negat
se ēē deum q̄ad dīam naām, ſ3 loqꝫ ut filiꝰ hoīs et ſcdm̄ Oecono-
miam, atq; ita ſcdm̄ externam ſpeēm ſub q̄ illis ſe manifestabat,
et q. adhuc velo humanitatis, ut loquebantꝫ Veteres et humilita-
tis occultabat plenitudinem deitatis in ipso habitantem, ea e.
mxē debebat ēē conſpicua, postq̄ oīa conſummaſſet, q̄ndo glo-
rificandꝰ erat in illa gloria, q̄ habuerat ante jacta mundi
fundamenta ut viſum ſupra ad V. 23. Itaq; hoc myſterium q̄dam
modo celans ad tp̄s habuit satis se gerere p̄ legato dei, et hoc nōe po-
ſtulare fidem et obſequm.

Quan-

Cap: 12. 45.

Quanq interim n̄ obscurè innuat se unum ēē cum eo, à q missꝰ erat, q cap: 10. disertè dixerat, dicit enim v. 45. cum q se videat, videre et mittentem se, atq adeo se ēē imaginem invisibilis dei visibilem Col. 4. Joh: 14: 9. et qdem imago eꝰ, q Pris opa faciat et sibi asserat, atq adeo illi ibos, et docuit et pbavit hoc eo modo cap: 5. plixiꝰ, neq enim alias deꝰ videri poterat, quem nemo vidit, aut videre pt, ut loqt Aplꝰ, oculis npe carnis ut ē apud Jobum. v. 45.

Uti ita se qqs statuit obtm fidei, ita tn̄ ut Oeconomicè p ipsum credamꝰ in deum, ut ē 1. Pet: 1, ita et nunc docet, qōo sit obtm fidei, npe ut lux mundi. Quod qd sit plixiꝰ dictum ē supra cap: 1: 3. 8. et 9. hic illud solum observandum ē, hunc ēē frum fidei in xtm, ut credentes in ipsum n̄ maneant in tenebris; Quid sit ēē in tenebris, aliqties diximꝰ in supioribꝰ: Tenebræ st symbolum ignoriæ, tum et impietatis et tristiæ ac miseriæ, qndo & dicit credentem n̄ manere in tenebris, docet p fidem hoem liberari ab ignoria rerum cognitu necariarū, ab impietate et deniq à miseria, qōo simul innuit hoem, anteq credat, in ignoria, impietate et miseria jacere, tum verò fidei hunc frum acceptum fert, hoc n̄ ita illgndum ē, ac si qs primo credat, et tum demum à tenebris liberet, ss ut hoc ipso q credimꝰ relinqmꝰ tenebras, credimꝰ enim qndo illuminamur ut cognoscamꝰ veritatem salutarem, qndo sanctificamur ut amemꝰ eam, atq ita nos veritas liberos facit à pecco et poena pecci, dum eam fide amplectimur, ita ut xtꝰ hoc dicere velit, hanc ēē veræ fidei naam, ut n̄ poit qsq credere et manere in tenebris, ss credendo relinquere tenebras, et deum donando fidem eripe eum ex regno tenebrarum et transferre in regnum lucis, primùm v. 46.

graæ

grãæ tum gloriæ, sz de fructibꝰ et mãa fidei in superioribꝰ qqꝫ plixè egimꝰ.

V. 47. Contra verò docet Xtꝰ, qd exspectandum sit n̄ credentibꝰ V. 47. et seqq. sc. q sint futuri ὑπόδικοι, obnoxij eꝰ judicio sc. à q missꝰ erat Xtꝰ, hoc ita docet Xtꝰ, ut ostendat, q fine ipse missꝰ sit, et qnam pprium ipsiꝰ officium, et officium eꝰ à q missꝰ erat scdm Oeconomiam, de se dicit, q n̄ credentes et n̄ obedientes verbis suis /: audire enim obedire ē Scrã stylo :/ ipse n̄ judicet qõo revera scat, hoc pprium suum munꝰ n̄ ēe, ut visum ē supra cap: 3: 17. etsi officij illiꝰ consequens qqꝫ sit judicare mundum, ut illic plixiꝰ ostendimꝰ; Pterea observandum, Xtm Majestatē suam adhuc tegere, et huc usqꝫ de se loq respu statꝰ psentis, in q tum erat, qndo ndum erat glorificatꝰ; Quod vero hoc n̄ sit pprium eꝰ officium, pbat à fine ob quem venerat in mundum npe ad mundum servandum ꝛ electos ex mundo, pplm suum, oves suas, Judæos et Gentes sine discrimine, liberandum à dnio et poena pecci, ut loco cit: itidem plixiꝰ dictum ē; Quod ꝫ mundꝰ n̄ servatꝫ ꝛ q n̄ oes servantꝫ, hoc inde ē, q verba ipsiꝰ n̄ audiunt ꝛ illis n̄ obediunt et credunt, nam verba illa, uti pmittunt credentibꝰ justiam, ita n̄ credentibꝰ denunciant judicia et æam mortem.

V. 48. Probat autem hoc distinctiꝰ, qndo docet, illa verba, illum ipsum sermonem, q ipsos invitaverat ad comuõem sui, atqꝫ adeo salutis, Eos q ipsum spernant et n̄ recipiant verba ipsiꝰ, in ultimo die judicatura, siqdem fieri n̄ pt, ut /: si verum ē, q Xtꝰ annunciavit cap: 3. q ita dilexerit deꝰ mundum, ut qsqs credat in ipsum, sit servandꝰ et habiturꝰ vam æam :/ verum qqꝫ n̄ sit Eum q n̄ credit, n̄ habiturum vam æam, sz damnandum fore, fieri

enim

Cap: 12.

enim neqt, ut idem sit effectus fidei et incredulitatis, obediae et inobediae, si bonum et justum ē, ut credentes salventur, bonum qqs et justum ē, ut n̄ credentes pereant.

N. 49.

Id raōe evidenti confirmat Xtus N. 49. qa sc. in contextu Xti et verborum eius insit crimen laesae Majestatis diae, eius nōe loqtur Xtus, ut q n̄ loqtur ex se ipso, sz mandatum accepit à Patre q loq debeat. Hoc illud ē, q saepius supra ursit Xtus, se loq ut legatū, atq adeo verba sua consideranda ēē ut verba eius q miserat ipsum, contemtum sui ēē contemtum eius, à q missus erat, qōo loqtur, ut saepius docuimus scdm Oeconomiam, scdm q ut servus considerandus ē, q mandato alterius subest, uti saepius apud nrum Eglistam de tali mandato loqtur Xtus, factus enim erat sub lege dei filius qndo factus x natus erat ex muliere Gal. 4. accepat formam servi qndo factus erat in similitudine hoūm Phil. 2. undè Es: cap: 42. et 43. alijsq locis, Deus eum servum suum vocat, verum postea declarari debebat dnus, qndo glorificari debebat, ut paulo antea vidimus, et ipsi dari ptas oīs in coelo et in terra.

Uti vero hoc faciebat ad conciliandum verbis suis reve„riam, ita hoc eo ptinet, ut verborum suorum instillet ijs amo„rem, qndo porrò docet, q mandatum illud sit vā aā x ad vām aām, atq adeo in eius observaōe sit merces valdè magna, nil enim ē, q hōo amare poīt p vā ajali et tprali inr res hus mun„di, sz ea umbra tm vae ē et ferè inane noēn, si comparetur cum vā aā, atq adeo illi verbo q ostendit viam ad vām aām de„betur obediā amoris, qd vero sit vā aā diximus, pfecta npe cognio, pfectus amor, pfecta laetia imprimis in Deo; Itaq qcqd loquebatur Xtus, eo ptinebat, ut hoībus indicaret viam vae, dicit enim se ita loq, ut Pater ipsi locutus erat, Patris autem man„

datum

datum erat, ut dixit vā ǣa s. ad vām ǣam, hinc & sequebatur quod verbis ipsius et deberet obedīa, qa considerari debebant ut verba Patris à q missus erat, et obedīa amoris, qa erant verba vā.

Cap: XIII.

Hoc capite indè ab initio usq ad finem describr tum q̄si ꝓparāo xti ad mortem, tum ipsa mors, deniq ea, q̄ illam secuta st. Præparāo autem illa conspicua ē in varijs xti tum dictis tum factis, q̄ hoc et tribus seqq. capp. occurrunt.

Caput hoc pt commodè in 5. partes distribui

1. ē Hīa lotōis pedum et adhortāo xti ad discipulos inde petita ab initio usq ad v. 18.
2. Prædictio ꝓditōis xti, et demonstrāo ꝓditoris ad v. 31.
3. Drā de glorificaōe dei et xti inde usq ad 33.
4. Prædictio abitus xti ad Patrem cum mandato ad discipulos de mutua dilectōe ad v. 36.
5. Prædictio de lapsu Petri, inde ad finem usq.

α. Occurrit lotio pedum, eius indicatur

a. tps v. 1. et 2. npe ante festum paschatis et post coenam

b. Caā, q̄ simul st caā mortis xti, constans npe dilectio xti erga suos, ut et ptas à Patre sibi data v. 1. et 3.

c. Ipsa lotio, eusq modus, partes et adjuncta v. 4. et 5.

d. Petri cum humilis detrectāo, tum postq melius à xto edoctus eet, ꝓmptum obsequium v. 6. 7. 8. 9 et 10.

e. Rāo lotōis mystica v. 8. et 10.

f. Tacita exclusio unius ꝓditōis, npe à re scāta lotōis v. 10 et 11.

g. Ad,